

بازنمایی تصویر انگلستان در وبسایت یادگیری زبان انگلیسی BBC: ترویج استعمار الکترونیکی^۱

فائزه سلیمانی فرد^۲

بیوک بهنام^۳

سعیده آهانگری^۴

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۰۶/۲۰

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۱۰/۱۰

چکیده

امروزه، اینترنت یک عنصر ضروری در نظام آموزشی کشورهای پیشرفته است. به سبب پیشرفت سریع فناوری، سهولت برقراری ارتباطات و قابلیت اجتماعی این رسانه، اهمیت آن در آموزش رشته‌های گوناگون آموزشی، از جمله زبان انگلیسی در سراسر جهان رو به افزایش است. پژوهش‌های گسترده‌ای در پیوند با تأثیرات مثبت بهره‌گیری از اینترنت در آموزش زبان انگلیسی انجام شده است. با این وجود، بررسی انتقادی آن، مبحث جدیدی است که کمتر مورد مطالعه قرار گرفته است. در این راستا، پژوهش حاضر با استفاده از مدل چهاروجهی

^۱ شناسه دیجیتال (DOI): 10.22051/jlr.2020.29500.1815

^۲ دانشجوی دکتری تخصصی، گروه آموزش زبان انگلیسی، دانشگاه آزاد اسلامی تبریز؛

FSoleimaniFard@iaut.ac.ir

^۳ دکتری تخصصی، گروه آموزش زبان انگلیسی، دانشگاه آزاد اسلامی تبریز (نویسنده

مسئول)؛ b.behnam@azaruniv.edu

^۴ دکتری تخصصی، گروه آموزش زبان انگلیسی، دانشگاه آزاد اسلامی تبریز؛ ahangari@iaut.ac.ir

ایدئولوژیک ون دایک (Van Dijk, 2004) به بررسی انتقادی بازنمایی تصویر انگلستان در درس‌های بخش «LingoHack» وب‌گاه یادگیری زبان انگلیسی بی‌بی‌سی، طی دو سال پرداخته‌است. بر پایه تحلیل گفتمان انتقادی درس‌هایی که دربرگیرنده واژه کلیدی مرتبط با انگلستان بودند، یافته‌هایی به دست آمد. بر پایه این یافته‌ها، بی‌بی‌سی با استفاده از دست‌کاری‌های زبانی ویژه‌ای که گرایش به بازنمایی مثبت و مطلوب اعضای گروه خودی دارند، به ترویج هنجارهای اجتماعی و ارزش‌های اعتقادی، القاء برتری علمی و فناوری و تبیین سیاست‌های نظام انگلستان می‌پردازد. پرورش چنین ذهنیت‌آیده‌آلی از نظام و تفکر انگلیسی، در بین زبان‌آموزان سراسر جهان از برنامه درسی پنهان وبسایت یادگیری زبان انگلیسی بی‌بی‌سی سرچشمه می‌گیرد که سعی در ترویج شکل جدیدی از استعمار را دارد. بر پایه پیش‌بینی نظریه استعمار الکترونیکی مک‌فیل (McPhail, 2006)، قرار گرفتن در معرض چنین درس‌هایی در دراز مدت، از سویی درک زبان‌آموزان از هویت و فرهنگ خودشان را به خطر انداخته و از سوی دیگر ارزش‌ها و هنجارهای انگلیسی را رواج می‌دهد.

واژه‌های کلیدی: آموزش زبان انگلیسی به کمک اینترنت، نظریه استعمار الکترونیکی مک‌فیل، برنامه درسی پنهان، تحلیل گفتمان انتقادی، مدل چهاروجهی ایدئولوژیک ون دایک

۱. مقدمه

اینترنت، به دلیل ویژگی‌های منحصر به فردی همچون به روز بودن محتوا، جذابیت دیداری و شنیداری و امکان برقراری ارتباط آنی در حال تبدیل شدن به یک رسانه آموزشی و خودآموزی مفید در سال‌های اخیر بوده‌است. انتظار می‌رود اینترنت در آینده نزدیک، جایگزین شیوه‌های آموزشی سنتی گردد. استفاده فراگیر از فناوری اینترنت در بخش آموزش، فرصت‌های بی‌نظیری برای فراگیری و آموزش با شیوه‌های جدید، امکان یادگیری از راه دور و همچنین آماده‌سازی بهتر دانش‌آموزان برای زندگی در قرن بیست و یکم را فراهم می‌نماید. در همین راستا، کارشناسان آموزش زبان به کمک کامپیوتر^۱ بر آن اند تا قابلیت‌های اینترنت برای آموزش زبان انگلیسی را به آموزگاران و زبان‌آموزان سراسر جهان معرفی نمایند. با این وجود، صاحب‌نظران بسیاری از رشته‌ها از جمله آموزش زبان انگلیسی نگرانی خود را در مورد خطرهای احتمالی استفاده از اینترنت بازگو کرده‌اند (Crystal, 2004). به باور رزاک و امبی (Razak & Embi, 2004) به

^۱ CALL

تازگی، بهره‌گیری از اینترنت برای افزایش بازدهی آموزش و یادگیری زبان انگلیسی در حال افزایش است. هر چند که موفقیت این رسانه بستگی به میزان مهارت آموزگاران زبان انگلیسی در زمینه فناوری اطلاعات^۱ و توانایی آن‌ها در تجزیه و تحلیل مفهومی و ارزیابی درستی اطلاعاتی که با آن‌ها روبه‌رو می‌شوند خواهد داشت. به این وسیله، آموزگاران برای دموکراتیک‌سازی آموزش و کسب اطمینان از دسترسی یکسان همه زبان‌آموزان به دانش روز، گام بردارند.

سمبروک (Sambrook, 2003) می‌نویسد بطور کلی «هر نوع فعالیتی که در جهت یادگیری با پشتیبانی فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات» انجام پذیرد، نوعی یادگیری الکترونیکی است (Sambrook, 2003, p. 507). آموزش زبان انگلیسی به کمک اینترنت به طور ویژه در برگیرنده همه گونه‌های بهره‌گیری از اینترنت برای یادگیری و آموزش زبان انگلیسی است. این نوع آموزش می‌تواند در برگیرنده مجموعه گسترده‌ای از فعالیت‌هایی همچون جستجوی منابع از میان کتاب‌ها و مجله‌های اینترنتی، جستجوی مطالب و کتاب‌های درسی، پیوستن به گروه‌ها و یا فهرست‌های پستی آموزشی، استفاده از وب‌گاه‌ها، وبلاگ‌ها، وب‌کوئست‌ها^۲ و ویکی‌ها، بهره‌گیری از واژه‌نامه‌ها، مترجم‌ها و کلاس‌های برخط و گفتگوی متنی و تصویری با انگلیسی‌زبان‌ها در جهت یادگیری زبان انگلیسی است (Naidu, 2006). به همین سبب، آموزش زبان انگلیسی به کمک اینترنت به سبب ارائه مجموعه گسترده‌ای از مطالب درسی و امکانات آموزشی مورد استقبال چشمگیر زبان‌آموزان و معلمان زبان انگلیسی قرار گرفته است.

پژوهش‌هایی که در راستای ارزیابی تأثیر اینترنت روی آموزش زبان انگلیسی انجام شده‌اند را می‌توان از جنبه یافته‌های به‌دست آمده به دو گروه دسته‌بندی کرد. گروه نخست، پژوهش‌هایی را در بر می‌گیرد که به پیامدهای خوشایند استفاده از اینترنت دست یافته‌اند (Cai, 2012; Ducate & Lomicka, 2008; Eslami, et.al., 2018; Farshadnia, 2010; Fayyazi, 2007; Jamalifar & Chalak, 2014; Haron, et.al., 2015; Lee, 2000; Mak & Coniam, 2008; Mohammadi, et.al, 2011; Nami & Marandi, 2013; Navidnia et.al., 2016; Richardson, 2006; Shopova, 2014). گروه دوم، به طرح موضوعات انتقادی پرداخته‌اند؛ از جمله جاه طلبی‌های استعمارطلبانه صاحبان غربی اینترنت (Anbarin, 2009; Bonachristus, & Ojiakor, 2012; Kasaian & Subbakrishna, 2011; Kilroy, 2008; McPhail, 1987, 2006; Reeder et al. 2000; Warschauer, 2000; Sadeghi, 2008)، اینترنت به مثابه تهدیدی برای هویت افراد (Anbarin, 2009; Bahar & Golestaneh, 2013; Cryle, 2002; Kasaian & Subbakrishna,) (Sadeghi, 2008, 2011)، ایجاد نگرش منفی نسبت به ارزش‌ها و هنجارهای سایر ملت‌ها (Karimi,

¹ IT

² WebQuests

و (2014; Karimi & Marandi, 2014; Poorebrahim & Zarei, 2013; Shojaei et al., 2013
نابرابری فرصت‌های آموزشی و هژمونی غرب (Marandi et al., 2015; Marandi, 2017).

۱.۱. نظریه استعمار الکترونیکی^۱

مک‌فیل (McPhail, 1987) استعمار الکترونیکی را این گونه تعریف می‌کند رابطه وابستگی به وجود آمده از طریق «واردات سخت‌افزارهای مورد نیاز برای ارتباطات و نرم‌افزارهای خارجی، همراه با مهندسان، کارشناسان و پروتکل‌های اطلاعات مربوطه، که مجموعه‌ای از هنجارها، ارزش‌ها و انتظارات بیگانه را پدیدار می‌کنند و در سطوح گوناگون می‌توانند فرهنگ و فرآیندهای اجتماعی داخلی را تغییر دهند» (McPhail, 1987, p. 18). نظریه مورد اشاره از این - جهت اهمیت دارد که مهمترین صنایع ارتباطی دنیا در تعداد محدودی از کشورهای ثروتمند جهان (کشورهای هسته^۲) قرار دارند. این در حالی است که مشتری‌هایشان در سراسر جهان (کشورهای حاشیه^۳) پراکنده‌اند و دارای «پیشینه زبانی، اجتماعی، اقتصادی، مذهبی و سیاسی متفاوتی» هستند (McPhail, 2006, p. 321). نظریه استعمار الکترونیکی پیش‌بینی می‌کند که با مرور زمان این تفاوت‌ها به سود کشورهای هسته کاهش می‌یابد و در نهایت منجر به گسترش «بازار، قدرت و نفوذ» آن‌ها در کشورهای حاشیه خواهد شد (McPhail, 2006, p. 19).

مک‌فیل (McPhail, 1987) بر این باور است که پایه فرهنگ، اطلاعات است. بر این مبنای هر چه اطلاعات خارجی بیشتری در یک کشور در دسترس باشد، تهدید بزرگتری برای فرهنگ بومی و داخلی آن کشور وجود خواهد داشت. از آنجایی که اینترنت و سایر ابزارهای ارتباط جمعی، امکان برقراری ارتباط با سراسر جهان را به صورت لحظه‌ای فراهم نموده‌اند، زندگی اجتماعی همه انسان‌ها برای همیشه تغییر یافته است. به باور مک‌فیل (McPhail, 2006) امروزه «فرآیند اجتماعی شدن توسط امپراتوری‌های چندرسانه‌ای رבוده شده است» (McPhail, 2006, p. 24) و قدرت تبلیغاتی بالای این رسانه‌ها «سلیقه‌ها، ارزش‌ها، آداب و رسوم، تاریخ، فرهنگ و زبان» کشورهای هسته استعمارگر را در سراسر جهان گسترش می‌دهد (همان، ۶۰). بنابراین، نظریه استعمار الکترونیکی می‌کوشد اهداف استعماری پنهان در برنامه‌های چندرسانه‌ای را شناسایی و رونمایی نماید. چرا که معتقد است «ارتقاء شرایط اجتماعی به منظور پاسداری از هویت فرهنگی هر جامعه‌ای برای برخورداری از رابطه دوطرفه هماهنگ و خلاق بین فرهنگ‌ها ضروری است» (Mcphail, 1987, p. 210).

¹ Electronic Colonialism Theory (ECT)

² core countries

³ periphery countries

۲.۱. برنامه درسی پنهان^۱

پاره‌گفته «برنامه درسی پنهان» برای نخستین بار توسط جکسون (Jackson, 1968) در کنار مفهوم «برنامه درسی رسمی^۲» مطرح شد. به باور جکسون، این دو برنامه درسی با هم ارتباط تنگاتنگی دارند. «بسیاری از تشویق‌ها و تنبیه‌هایی که در ظاهر به سبب موفقیت‌ها و شکست‌های درسی صورت می‌گیرند در واقع در جهت برآورده شدن انتظارات برنامه درسی پنهان مدرسه از دانش‌آموزان و معلمان انجام می‌شوند» (Jackson, 1968, p. 34). گیراکس دست‌یابند (Kentli, 2001; quoted from Gerax, 2009) نیز مدارس را مؤسسه‌های سیاسی می‌پندارد که با مفاهیم قدرت و کنترل در جامعه در هم تنیده‌اند. آن‌ها سعی دارند با میانجی‌گری و مشروعیت بخشیدن به بازنمایی اجتماعی و فرهنگی ارتباطات مابین طبقات اجتماعی، نژادها و جنسیت‌ها دست‌یابند (Kentli, 2009; quoted from Gerax, 2001). در همین راستا، مارگولیس و همکاران (Margolis, et.al., 2001) معتقدند «بسیاری از انواع اجتماعی شدن در واقع پنهانی هستند چرا که در صورت آشکارا بودن کارایی نخواهند داشت و با مقاومت افراد مواجه خواهند شد». برای نمونه، آموزش فرمانبرداری، نابرابری و هژمونی به نفع گروهی، حقوق دیگران را پایمال می‌کند و چنین برنامه درسی نادرستی می‌بایست پنهان باشد (Margolis, et.al., 2001, p. 3).

در این راستا، برخی صاحب‌نظران بر این باورند که دانش‌آموزان تنها دریافت‌کننده‌های منفعل ایدئولوژی در جامعه نیستند. بلکه آن‌ها بازیگران فعالی در درون سیستمی اند که در تلاش است آن‌ها را اجتماعی کند و توانایی به چالش کشیدن، منحرف کردن، پذیرش و یا نپذیرفتن برنامه اجتماعی کردن سیستم را دارند (Apple, 1982; Margolis, et.al., 2001; Willis, 1977). بنابراین زبان‌آموزان، آموزگاران و پژوهشگران آموزش زبان انگلیسی می‌توانند آگاهی بیشتر در پیوند با نابرابری‌های اجتماعی ناشی از برنامه درسی پنهان کتاب‌های درسی و دوره‌های آنلاین آموزش زبان انگلیسی نگارش شده در کشورهای هسته به دست آورند. به این وسیله می‌توانند نقش مهمی را در جهت خنثی‌سازی جاه‌طلبی‌های استعمارطلبانه این کشورها را برآورده سازند. متأسفانه تحلیل‌گفتمان انتقادی دوره‌های آموزش زبان انگلیسی به کمک اینترنت در مقایسه با کتاب‌های درسی سنتی در کشور ما کمتر انجام شده‌است. پژوهش کریمی و مرندی (Karimi & Marandi, 2014) با موضوع بازنمایی تصویر ایران در وب‌گاه آموزش زبان انگلیسی انگلیس سنترال^۳ ثابت کرد که «تصویر نامطلوبی از کنش‌گرهای اجتماعی ایران» در این وب‌گاه ارائه شده‌است. این

¹ hidden curriculum

² official curriculum

³ Englishcentral

موضوع در تناقض با اصل بی طرفی در تهیه مطالب آموزشی بوده و نمونه‌ای از برنامه درسی پنهان سیاسی در پس آموزش زبان انگلیسی این وب‌گاه بوده است (همان، ۱۱۹-۱۲۰).

۳.۱. مدل چهاروجهی ایدئولوژیک ون‌دایک^۱

نظریه‌های تحلیل گفتمان انتقادی ون‌دایک (Van Dijk, 1985, 1998, 2001a, 2001b, 2004, 2006a, 2006b, 2007, 2008) اغلب به مفاهیم قدرت، کنترل، دست‌کاری، ایدئولوژی و نابرابری‌های اجتماعی می‌پردازند. وی به وجود یک سلسله‌مراتب قدرت اعتقاد دارد. در این سلسله‌مراتب قدرت، کسانی که توانایی نفوذ و کنترل ذهن مردم را دارند، می‌توانند به طور غیرمستقیم اعمال آن‌ها را هم از طریق برانگیختن و دست‌کاری زبانی کنترل کنند. دست‌کاری^۲ مفهوم مهمی در نظریه‌های ون‌دایک است. او رویکرد سه‌گانه‌ای در تعریف این مفهوم ارائه نموده است؛ دست‌کاری از جنبه اجتماعی «تسلط نامشروع و تأییدکننده نابرابری اجتماعی»، از نظر شناختی شامل «دخاله در فرایندهای درک، شکل‌گیری مدل‌های ذهنی و بازنمایی‌های اجتماعی، علمی و ایدئولوژیکی جانبدارانه»، و از لحاظ گفتمانی به «شکل‌های معمول گفتمان ایدئولوژیک مانند برجسته‌نمایی خوبی خودی‌ها و تأکید بر بدی غیرخودی‌ها» گفته می‌شود (Van Dijk, 2006b, p. 1). تعریف سوم وی از دست‌کاری، شالوده مدل چهاروجهی ایدئولوژیک مشهور اوست که گرایش افراد را برای قطبی‌سازی گفتمان با خودنمایی مثبت و برعکس دیگرنمایی منفی مورد بررسی قرار می‌دهد (Van Dijk, 1998)؛ برجسته‌سازی اطلاعات مثبت درباره خودی‌ها، برجسته‌سازی اطلاعات منفی درباره غیرخودی‌ها، کمرنگ‌سازی اطلاعات مثبت درباره غیرخودی‌ها و کمرنگ‌سازی اطلاعات منفی درباره خودی‌ها (Van Dijk, 1998, p. 267).

ون‌دایک (Van Dijk, 2004) با تأکید بر اینکه گفتمان ایدئولوژیکی ممکن است با استفاده از ساختارهای زبانی فاقد رابطه قطبی بین گروه‌های ایدئولوژیکی مخالف نیز ارائه شوند، تعریف زیر را ارائه می‌دهد:

در حالی که هویت، خصلت‌ها، اهداف، هنجارها، ارزش‌ها، روابط و منابع گروه‌ها دسته‌بندی‌های اساسی ایدئولوژیکی محسوب می‌شوند، باید انتظار داشت که ارجاعات به این دسته‌بندی‌ها در گفتمان‌های ایدئولوژیکی اعضای گروه برجسته شود. بنابراین، اگر مردم با استفاده از ضمیر ما به عنوان اعضای یک گروه صحبت کنند و اعمال، هنجارها و ارزش‌های خود را مثبت ارزیابی کنند و از منابع یا سایر منافع گروه خود دفاع کنند، چنین گفتمانی ایدئولوژیکی بشمار خواهد آمد. (Van Dijk, 2004, p. 74)

¹ Van Dijk's Ideological Square Model

² manipulation

بنابراین، مدل ون‌دایک ابزاری مناسب برای تجزیه و تحلیل دست‌کاری‌های زبانی به کار رفته در گفتمان رسانه‌ها، متن‌های خبری، سخنرانی‌های سیاسی، نوشته‌های ادبی، مطالب آموزشی و موارد مشابه است. پژوهش حاضر با استناد به مدل چهاروجهی ایدئولوژیک ون‌دایک (Van Dijk, 2004)، محتوای آموزشی بخش لینگوهاک وب‌گاه یادگیری زبان انگلیسی بی‌بی‌سی^۱ را با کنکاش شگردهای زبانی به کار رفته در القای ایدئولوژی مورد نظر بررسی نموده است. همچنین بر آن است تا به این پرسش پاسخ دهد که آیا این وب‌گاه با بازنمایی مطلوب الگوهای فکری و رفتاری انگلستان در برنامه درسی خود سرگرم گسترش پنهانی استعمار الکترونیکی است.

۲. روش پژوهش

۲.۱. پیکره زبانی

پیکره زبانی این پژوهش از وب‌سایت یادگیری انگلیسی بی‌بی‌سی گردآوری شده است که برنامه‌های رایگان آموزش زبان انگلیسی را در سطح متوسط به صورت ویدیویی و صوتی به زبان-آموزان سراسر دنیا ارائه می‌دهد. این وب‌گاه دارای دو نسخه است: نخست، نسخه ویژه انگلستان که موضوع‌های خبری انگلستان را در اولویت قرار می‌دهد و فقط کاربران انگلیسی آن را دریافت می‌کنند. دوم، نسخه بین‌المللی که به اخبار سراسر جهان می‌پردازد و در دسترس همه کاربران غیرانگلیسی است. به منظور گردآوری پیکره زبانی این پژوهش، بخش لینگوهاک^۲ این وب‌گاه به دلیل تمرکز بر روی آموزش زبان انگلیسی با استفاده از اخبار شبکه خبری بی‌بی‌سی انتخاب گردید. به مدت دو سال (۲۰۱۶ تا ۲۰۱۸) دروس ارائه شده که شامل ۲۷۰ موضوع خبری بود، به صورت الکترونیکی و دستی مورد جستجو قرار گرفت. در این میان، ۷۷ درس که شامل واژه کلیدی انگلستان و سایر واژگان مرتبط با آن بود با استفاده از مدل چهاروجهی ایدئولوژیک ون‌دایک مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

۲.۲. ابزار سنجش / تحلیل

مفاهیم دست‌کاری ایدئولوژیکی و چهاروجهی ایدئولوژیک ون‌دایک (Van Dijk, 2004) به منظور تجزیه و تحلیل پیکره زبانی پژوهش حاضر، مورد استفاده قرار گرفتند. وی معتقدست دست‌کاری ایدئولوژیکی نوعی سوءاستفاده از قدرت بوده و نتایج قابل توجهی را در هر دو گروه سلطه‌جو و زیر سلطه به دنبال دارد. بر این مبناء، مدل وی، مدل مناسبی برای تحلیل گفتمان انتقادی

^۱ <http://www.bbc.co.uk/learningenglish/>

^۲ LingoHack

وب‌گاه یادگیری زبان انگلیسی بی‌بی‌سی است تا به کشف برنامه درسی پنهان برای ترویج استعمار الکترونیک منجر شود.

ون‌دایک (Van Dijk, 2004) مجموعه بیست و هفت راهبرد و یا شگرد زبانی را به منظور کشف پیام‌های ایدئولوژیکی گفتمان‌های دستکاری شده گردآوری کرده است. این راهبردها مشتمل اند بر شگردهای توصیف کنش‌گرها^۱، شخص مطلع^۲، تحمیل^۳، دسته‌بندی^۴، مقایسه^۵، اجماع^۶، شرط خلاف واقع^۷، تکذیب^۸، حسن‌تعبیر^۹، ارائه شواهد^{۱۰}، تمثیل^{۱۱}، کلی‌گویی^{۱۲}، اغراق^{۱۳}، بیان ضمنی^{۱۴}، کنایه^{۱۵}، واژه‌گزینی^{۱۶}، استعاره^{۱۷}، خودستایی ملی^{۱۸}، دیگرنمایی منفی^{۱۹}، بیان هنجارها^{۲۰}، بازی با اعداد^{۲۱}، قطبی‌سازی یا دسته‌بندی خودی-غیرخودی^{۲۲}، عوام‌گرایی^{۲۳}، خودنمایی مثبت^{۲۴}، پیش‌فرض^{۲۵}، ابهام^{۲۶}، و قربانی‌شدن^{۲۷} (همان، ۷۳۵-۷۳۹). بنابراین، پیکره زبانی این پژوهش با استفاد از مدل چهاروجهی ایدئولوژیکی و شگردهای مورد اشاره و با هدف آشکار نمودن دست‌کاری ایدئولوژیکی محتوای آموزشی وب‌گاه بی‌بی‌سی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

-
- 1 actor description
 - 2 authority
 - 3 burden
 - 4 categorization
 - 5 comparison
 - 6 consensus
 - 7 counterfactuals
 - 8 disclaimers
 - 9 euphemism
 - 10 evidentiality
 - 11 illustration
 - 12 generalization
 - 13 hyperbole
 - 14 implication
 - 15 irony
 - 16 lexicalization
 - 17 metaphor
 - 18 national self-glorification
 - 19 negative other-presentation
 - 20 norm expression
 - 21 number game
 - 22 polarization
 - 23 populism
 - 24 positive self-presentation
 - 25 presupposition
 - 26 vagueness
 - 27 victimization

۳.۲. مراحل پژوهش

ابتدا واژه کلیدی انگلستان و سایر واژگان مرتبط مستقیم «English»، «England»، «British»، «Britain» و «UK» و واژگان مرتبط غیرمستقیم «Prime Minister David»، «king»، «Queen»، «Prince»، «Royal»، «Briton»، «London» و «Cameron» در برنامه درسی بخش لینگوهاک وب‌گاه بی‌بی‌سی جستجو شد. این جستجو از ابتدای سال ۲۰۱۶ تا انتهای سال ۲۰۱۷ به مدت دو سال به صورت الکترونیکی و دستی انجام شد. به این ترتیب، ۷۷ درس که به طرح موضوع‌های مرتبط با انگلستان پرداخته بودند، از بین ۲۷۰ درس به دست آمده، بر اساس موضوعشان به سه گروه دسته‌بندی شدند. این سه دسته، مشتمل بر علم و فناوری انگلستان (۲۶ درس)، بهداشت و شیوه زندگی انگلستان (۴۲ درس) و سیاست‌های انگلستان (۹ درس) بودند. هدف پژوهش بررسی این مسأله است که چگونه گفتمان خبری به کاررفته در وب‌سایت یادگیری انگلیسی بی‌بی‌سی برای آموزش زبان انگلیسی به ترویج استعمار الکترونیکی کمک می‌کند. بر این مبنای مدل چهاروجهی ایدئولوژیکی ون‌دایک (Van Dijk, 2004) روی دروس مرتبط پیاده شد. در فرآیند کسب اطمینان از ثبات^۱ تحلیلی نویسنده در تحلیل دوباره پیکره زبانی پس از دو ماه، همگرایی ۹۱،۰۱ درصد به دست آمد. با محاسبه تکرارپذیری^۲ پژوهش در مقایسه نتایج تحلیل نویسنده و تحلیل گردوم، همگرایی ۸۰،۲۲ درصدی به دست آمد.

۳. یافته‌ها

وب‌گاه یادگیری زبان انگلیسی بی‌بی‌سی مدعی است دو نسخه متفاوت به زبان‌آموزان ارائه می‌کند: نسخه ویژه مردم انگلستان با اولویت اخبار داخلی و نسخه بین‌المللی با اولویت انتشار اخبار بین‌المللی. با توجه به اینکه پیکره زبانی این پژوهش با آدرس آی‌پی^۳ خارج از انگلستان گردآوری شده است، انتظار می‌رفت نسخه بین‌المللی با اولویت اخبار سایر کشورها به دست آید. این در حالی است که ۷۷ خبر از ۲۷۰ گزارش خبری منتشر شده در برنامه درسی لینگوهاک این وب‌گاه شامل واژه کلیدی انگلستان و سایر واژگان مرتبط بودند. باید توجه داشت بی‌بی‌سی ادعا کرده اخبار بین‌المللی ارائه می‌دهد که ۲۸،۵ درصد از کل متن خبری به دست آمده به انگلستان و ۷۱،۵ درصد باقیمانده به سایر ۱۹۴ کشور جهان اختصاص داشته است. بر این مبنای می‌توان پیش از تحلیل گفتمان انتقادی چنین برداشتی داشت که وب‌گاه یادگیری زبان انگلیسی بی‌بی‌سی در

¹ Stability

² Reproducibility

³ IP

مرحله انتخاب موضوعات خبری، به مثابه مطالب آموزشی، آن‌چنان که باید پایبند به برتری بازگویی اخبار بین‌المللی نبوده‌است.

لازم به اشاره است ارائه تحلیل گفتمان انتقادی تمامی ۷۷ گزارش خبری بررسی شده در این گزارش کوتاه امکان‌پذیر نیست. بر این مبنا، تعداد ۹ نمونه برگزیده شدند. این نمونه‌ها بهره‌گیری از چندین شگرد زبانی در گفتمان خود بر پایه مدل چهاروجهی ایدئولوژیک ون‌دایک، وجود دست‌کاری‌های ایدئولوژیکی در محتوای آموزشی وب‌گاه یادگیری زبان انگلیسی بی‌بی‌سی را نمایان کردند. در ادامه، این نمونه‌ها با نام‌های مرتبط با موضوعاتشان مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرند.

۱.۳. علم و فناوری انگلستان

فراوانی ۲۶ گزارش خبری به‌دست‌آمده از برنامه درسی لینگوهاک وب‌گاه یادگیری زبان انگلیسی بی‌بی‌سی که به موضوعات مربوط به اخبار علم و فناوری انگلستان پرداخته بودند مورد بررسی قرار گرفت. این بررسی‌ها نشان داد ۱۲ خبر با خودنمایی مثبت، با استفاده از شگردهای زبانی به ویژه به ارائه گفتمان ایدئولوژیکی به عنوان مطلب آموزشی پرداخته‌اند که می‌تواند برگرفته از نوعی برنامه درسی پنهان انگلیسی باشد. در همین راستا، هیچ‌یک از گزارش‌های خبری، هیچ‌گونه اخبار منفی با موضوع علم و فناوری انگلستان مطرح نکرده بودند. ۱۴ گزارش خبری باقیمانده نیز به بازگویی اخبار خوشایندی از انگلستان با رویکرد زبانی و ایدئولوژیکی نسبتاً بی‌طرفانه‌ای پرداخته بودند. در این میان، تأکید ساختاری بر روی تصویر مثبت ارائه شده قابل مشاهده نبود. به این ترتیب، با وجود اینکه تمامی خبرهای علمی انگلستان اطلاعات مثبتی را منتشر کرده بودند، ۴۶ درصد این اطلاعات مثبت با استناد به مدل چهاروجهی ایدئولوژیک ون‌دایک برجسته شده بودند. فراوانی و درصد این متن‌های خبری براساس موضوعاتشان در جدول زیر نشان داده شده‌است.

جدول ۱: فراوانی و درصد موضوع‌های گوناگون در گزارش‌های خبری با ارائه مثبت از علم و فناوری انگلستان

موضوعات مثبت درباره علم و فناوری انگلستان	فراوانی	درصد
برتری در زمینه فناوری	۵	۴۱,۶۶
اختراعات در زمینه فناوری	۴	۳۳,۳۳
برتری در زمینه علمی	۲	۱۶,۶۶
اکتشافات در زمینه علمی	۱	۸,۳۳
مجموع	۱۲	۱۰۰

در ادامه، ۳ نمونه از ۱۲ خبری که در زمینه علم و فناوری انگلستان به خودنمایی مثبت پرداخته بودند تحلیل می‌گردد.

۱. از چیزهای بدیهی همچون گوشی‌هایمان تا تاکسی‌های سیاه لندن تا به این هواپیمای آزمایشی - کاربردهای انرژی باتری در سراسر جهان در حال افزایش است. مشکل این است که باتری‌ها هنوز هم به سرعت تمام می‌شوند، در همین راستا امروز دولت قول داده است که میلیون‌ها پوند جهت پیشرفت این تکنولوژی سرمایه‌گذاری کند. در حال حاضر، بریتانیا در زمینه پژوهش‌های مربوط به باتری الکتریکی پیشتازست، برای مثال اینجا در دانشگاه وارویک پژوهشگران در حال تلاش برای حل دو مسئله بزرگ هستند: ساخت باتری‌هایی با وزن کمتر و طول عمر بیشتر^۱

این گزارش خبری با به کار بردن شگرد تمثیل آغاز می‌گردد. همچنین این گزارش، با برشمردن چندین نمونه از موارد استفاده انرژی باتری سعی در انتقال مؤثرتر پیام دارد. شروع جمله با *گوشی‌های ما «our phones»* به عنوان یک نمونه رایج و بدیهی «obvious» از دستگاه‌های باتری خور و در ادامه *تاکسی‌های سیاه جدید لندن «London's new whispering cabs»* که بی‌شک متداول و در دسترس همگان نیستند. در نهایت، اشاره به یک *هواپیمای آزمایشی جدید بریتانیایی «experimental aircraft»* به طور ضمنی سعی در برجسته کردن استانداردهای بالای انگلستان در استفاده از فناوری باتری دارد. بنابراین، نویسنده متن خبری با استفاده از شگردهای بیان ضمنی و دسته‌بندی به طور غیرمستقیم مردم لندن را از سایر مردم جهان در استفاده از فناوری مدرن جدا می‌نماید. به این ترتیب در یک قطب انگلیسی‌ها از فناوری باتری در بالاترین سطح استفاده می‌کنند و در قطب دیگر سایرین همچنان محدود به استفاده از دستگاه‌های الکتریکی مرسوم گذشته هستند. در ادامه، جمله دوم بر این امر تأکید دارد که دولت انگلستان به تنهایی قصد دارد برای پیشرفت این تکنولوژی میلیون‌ها پوند سرمایه‌گذاری کند. همچنین شگرد ابهام به کاررفته در بهره‌گیری از واژه *میلیون‌ها «millions»* نوعی تداعی مبهم از وجود یک بودجه کلان است.

سپس، بریتانیا به روشنی با به کار بردن شگرد توصیف کنشگرها در جمله سوم به عنوان یک *پیشتاز «frontrunner»* در پژوهش‌های فناوری باتری‌های الکتریکی معرفی شده‌است. این شگرد در

¹ From obvious things like our phones, to London's new whispering black cab, to this experimental aircraft - battery power is taking off around the world. The problem is they still run out too quickly, so today the government has promised to invest millions improving the technology. Right now, Britain is a front-runner with battery research, like here at Warwick University where they're trying to solve the two biggest issues: making batteries weigh less and last longer. (26 JUL 2017)

تلاش است دو مشکل بزرگ در استفاده از باتری‌ها «the two biggest issues» را از بین برد. انتخاب این واژگان در راستای نگارش این خبر بی‌شک برای برجسته نمودن کنش‌های مثبت در مورد انگلستان بوده است. در همین راستا، کاربرد شگرد واژه‌گزینی جمله آخر نیز به گونه‌ای است که بریتانیا را به عنوان شرکت‌کننده پیشرو در این رقابت جهانی نشان دهد. همچنین این شگرد، در پی برانگیختن ذهن مخاطب به ستودن و ستایش توانایی‌های علمی بریتانیا است. این خود نمونه‌ای برای به کار بردن شگرد خودستایی ملی برای دستکاری ایدئولوژیکی گفتمان بالا است. بر پایه مدل چهاروجهی ایدئولوژیکی ون‌دایک (Van Dijk, 2004)، این گزارش خبری، کاربران و پژوهشگران فناوری باتری را در سراسر جهان در دو قطب خودی-غیرخودی قرار داده است تا به کمک شگرد مقایسه بین بریتانیا (ما) و کل جهان (آنها) به روشنی، برتری علمی بریتانیا را نشان دهد.

۲. فرودگاه بریتانیایی انقلابی در صنعت کنترل ترافیک هوایی برپا می‌کند
اینجا فرودگاه شهر لندن است و این تنها یکی از ۳۰۰ پرواز و فرودهایست که هر روز در این فرودگاه انجام می‌شود. و تاکنون، تمام این پروازها توسط گروهی از مسئولان کنترل پرواز که از این پنجره‌ها به بیرون نگاه می‌کنند، هماهنگ شده‌اند. اما در آینده قرار است پنجره‌ها با این صفحه نمایش تلویزیونی با کیفیت بالا جایگزین شوند و بدین ترتیب مسئولان کنترل پرواز نه تنها فرودگاه را می‌بینند بلکه قادر به شنیدن آن نیز خواهند بود. نکته قابل توجه این است که این برج کنترل دیجیتال ۱۲۰ مایل دورتر از فرودگاه قرار دارد.^۱
عنوان خبری بالا با به کار بستن شگردهای توصیف کشگرها و بیان ضمنی اطلاعات مثبتی را در مورد بریتانیا مورد تأکید قرار داده است. پاره گفتمانی «بریتانیایی» «British airport» با قرار گرفتن در ابتدای جمله، بیشترین توجه را به بریتانیایی بودن فرودگاه جلب نموده است. و واژه برپا کردن/انقلاب «revolutionize» ارجاع ضمنی بر این امر داشته که بریتانیا به زودی پیشرفت گسترده و بی‌نظیری در صنعت کنترل ترافیک هوایی به وجود خواهد آورد. نکته مهم این است که این فرودگاه نخستین فرودگاه در جهان است که این فناوری جدید را به کار می‌برد. استفاده از شگرد بازی با اعداد در جمله نخست نیز با اشاره به تعداد ۳۰۰ پرواز و فرود در فرودگاه شهر لندن،

¹ British airport to revolutionise air traffic control

This is London's City Airport and that's just one of the 300 or so take-offs and landings that happen here every day. And until now, all of those flights have been coordinated by a group of controllers who look out of these windows here. But in the future, those windows are going to be replaced by these high-definition TV screens – controllers won't just see the airport they'll be able to hear it as well. The thing is, this digital control tower is 120 miles away from the airport. (24 MAY 2017)

ذهن مخاطب را به این سو می‌کشاند که این فرودگاه حتی پیش از به کار بستن این فناوری مدرن، تحسین برانگیز و کم‌نظیر بوده‌است.

در ادامه، نویسنده به مقایسه فرودگاه قدیمی و فرودگاه جدید لندن پرداخته‌است. وی با قرار دادن گروه مسئولان کنترل پرواز «a group of controllers» در مقابل برج کنترل دیجیتال «digital control tower» و پنجره‌های برج کنترل «windows» در مقابل صفحه نمایش تلویزیون‌های با کیفیت بالا «high-definition TV screens» و همچنین دیدن فرودگاه «just see» در مقابل دیدن و شنیدن همزمان «hear it as well»، به برجسته کردن این پیشرفت بزرگ پرداخته‌است. همچنین، نویسنده به طور ضمنی بر این امر دلالت داشته که سایر کشورهای جهان هنوز از تکنولوژی قدیمی فرودگاه لندن استفاده می‌کنند. به این ترتیب، انگلستان در به کار بستن فناوری‌های جدید از همه پیشی گرفته‌است. بنابراین شگردهای زبانی خودستایی ملی و خودنمایی مثبت در نگارش این خبر به کار رفته‌است. مقایسه آشکاری مابین انگلستان و سایر کشورها قابل مشاهده نیست. با این وجود، متن خبری بالا با استناد به مدل ایدئولوژیک و ن‌دایک با دست کاری ذهنیت مخاطب در مورد جایگاه برتر علم و فناوری انگلستان اهداف استعماری پنهان این کشور را دنبال کرده‌است.

۳. ما از لحاظ طراحی خودرو مسیر طولانی را پشت سر گذاشته‌ایم، اما در طول بیش از صد سال به وسایل نقلیه با موتور احتراق داخلی بنزین و گازسوز بسنده کرده‌ایم. تاکنون، چندین شرکت خودروسازی مهم طرح‌های بلندپروازانه خود برای تولید خودروهای الکتریکی را که راه‌حل کلیدی جهت مقابله با آلودگی هوا بشمار می‌آیند اعلان نموده‌اند. و اکنون دولت انگلستان از پایانی برای موتورهای دیزلی و بنزینی با ممنوعیت فروش این موتورها تا سال ۲۰۴۰ در این کشور خبر می‌دهد.^۱

نویسنده متن خبری مورد اشاره با بهره‌گیری از شگردهای زبانی کلی‌گوئی و بیان ضمنی، بیش از صد سال تاریخچه طراحی و تولید خودرو در دنیا را زیر سوال برده‌است. استفاده از ضمیر ما «we» تأکید بر این امر دارد که این یک حقیقت محض در سراسر دنیا است که به مشکل شدید آلودگی هوا انجامیده‌است. در ادامه خبر آمده است که دولت انگلستان قصد دارد در کمتر از ۲۳ سال، تمامی خودروهای بنزینی و دیزلی را با خودروهای الکتریکی جایگزین کند. عبارت ممنوعیت فروش تا سال ۲۰۴۰ «Ban on sales by 2040» عزم راسخ دولت انگلستان را در این

¹ We've come a long way in terms of design, but for a hundred years we've been relying on vehicles with an internal combustion engine burning petrol or diesel. Several major car makers have already announced ambitious plans for electric cars, seen as a key way of tackling air pollution. And now the (UK) government is signalling the end of petrol and diesel engines in the UK with a ban on sales by 2040. (26 JUL 2017)

رابطه مورد تاکید قرار می‌دهد و مخاطب را به تحسین بکار بستن چنین اهرم‌های فشاری برای نیل به مقصود و پیشرفت وا می‌دارد.

واژه‌گزینی این متن خبری به گونه‌ای است که تولید انبوه خودروهای الکتریکی هنوز برای چندین شرکت خودروسازی مهم «several major car makers» هدفی بلندپروازانه «ambitious» به شمار می‌آید. این در حالی است که هدف انگلستان کاملاً برنامه‌ریزی شده و قابل دست‌یابی به نظر می‌رسد. نویسنده خبر بی‌بی‌سی به طور ضمنی با استفاده از شگرد قطبی‌سازی، توانایی‌های خودی را از غیر خودی متمایز نموده و نمونه‌ای از خودنمایی مثبت در زمینه علم و فناوری انگلستان ارائه می‌دهد.

۹ خبر علمی دیگر که رویکرد مشابهی در خودنمایی مثبت داشتند همانند نمونه‌های بالا مورد تحلیل قرار گرفتند. یافته‌های به دست آمده بیانگر آن بود که در کنار شگرد خودنمایی مثبت، شگردهای خودستایی ملی، بیان ضمنی و واژه‌گزینی بالاترین فراوانی را در ارائه برتری‌های علم و فناوری انگلستان داشته‌اند. به سبب صرفه‌جویی در فضا، فراوانی و درصد موارد استفاده از همگی شگردهای زبانی مدل چهاروجهی ایدئولوژیک ون‌دایک در ۱۲ خبر علمی مورد بررسی در جدول زیر نشان داده شده‌است.

جدول ۲: فراوانی و درصد موارد استفاده از شگردهای زبانی مدل چهاروجهی ایدئولوژیک ون‌دایک در گزارش‌های خبری با ارائه مثبت از علم و فناوری انگلستان

درصد	فراوانی	شگردهای زبانی مدل چهاروجهی ایدئولوژیک
۰	۰	شخص مطلع، تحمیل، دسته‌بندی، اجماع، شرط خلاف واقع، تکذیب، حسن تعبیر، ارائه شواهد، اغراق، کنایه، استعاره، بیان هنجارها، قربانی شدن
۸,۳۳	۱	کلی‌گویی، بازی با اعداد، عوام‌گرایی، پیش‌فرض، ابهام
۱۶,۶۶	۲	تمثیل، دیگرنمایی منفی
۲۵	۳	توصیف کنش‌گرها، قطبی‌سازی یا دسته‌بندی خودی-غیر خودی
۳۳,۳۳	۴	مقایسه
۵۰	۶	واژه‌گزینی
۷۵	۹	بیان ضمنی، خودستایی ملی
۱۰۰	۱۲	خودنمایی مثبت

۲.۳. بهداشت و شیوه زندگی انگلستان

بر پایه آمار فراوانی به‌دست‌آمده، ۴۲ گزارش خبری با موضوع مورد اشاره واژه کلیدی انگلستان و سایر واژه‌های مرتبط را در بر داشتند. از این میان، ۱۸ خبر با به‌کاربردن شگردهای زبانی مدل

چهاروجهی ایدئولوژیک ون‌دایک با خودنمایی مثبت، در پی ارائه گفتمان ایدئولوژیک بودند. شش گزارش خبری نکته‌های منفی در مورد بهداشت و شیوه زندگی انگلستان منتشر کرده‌اند. ۱۸ خبر باقیمانده نیز به بازگویی اخبار خوشایند و مثبتی از انگلستان پرداخته بودند که تأکید ساختاری بر روی تصویر مثبت ارائه شده نداشتند. بنابراین به طور کلی، ۸۶ درصد اخبار با این موضوع، اطلاعات مثبت درون‌گروهی را ارائه می‌دهند، در حالی که ۴۶ درصد به برجسته‌سازی این اطلاعات مثبت با کمک شگردهای زبانی پرداخته بودند. فراوانی و درصد این اخبار براساس موضوعاتشان در جدول زیر نشان داده شده‌است.

جدول ۳: فراوانی و درصد موضوع‌های گوناگون در گزارش‌های خبری با ارائه مثبت از بهداشت و شیوه زندگی انگلستان

موضوعات مثبت درباره سلامتی و شیوه زندگی انگلستان	فراوانی	درصد
علاقه به حیوانات	۶	۳۳,۳۳
خیریه‌های مردمی	۳	۱۶,۶۶
بهداشت عمومی	۲	۱۱,۱۱
آموزش‌های همگانی	۲	۱۱,۱۱
خدمات شهری	۲	۱۱,۱۱
علاق هنری	۲	۱۱,۱۱
آداب اجتماعی	۱	۵,۵۵
مجموع	۱۸	۱۰۰

تحلیل ۳، نمونه از اخباری که در زمینه علم و فناوری انگلستان به خودنمایی مثبت پرداخته بودند در ذیل ارائه می‌گردد.

۴. تا این لحظه سرنوشتشان رفتن به سوی قصابی بود. در قفس‌های سرد رنج‌آوری پر از فضولات خودشان زندگی کوتاهی با پایانی خشونت‌آمیز داشتند. اما حالا این سگ‌ها به خانه‌های جدید در آمریکای شمالی و بریتانیا می‌روند. خوردن سگ بخشی از فرهنگ بسیاری از مردمان آسیای شرقی است. اما یک موسسه خیریه غربی، کشاورز کره‌ای را متقاعد کرده‌است تا مرکز پرورش سگ‌هایش را ببندد. به جای قرار گرفتن داخل بشقاب غذا، این دو سگ اکنون به بریتانیا می‌روند. آیا آنها خوشحال خواهند بود؟^۱

¹ Destined for the butcher's block until now. In cages in the bitter cold, excrement below, their lives would've been short, with a violent end. But now the dogs are going to new homes in North America and Britain. Eating dog is part of the culture of much of East Asia. But a western charity has persuaded the Korean farmer to close the farm. Instead of the plate, these two dogs are now heading for Britain. Will they be happy? (03 MAY 2017)

این گزارش خبری، با استفاده از شگرد دسته‌بندی، آمریکای شمالی و بریتانیا را در یک گروه قرار داده‌است که ویژگی آشکارشان، اهمیت دادن و مراقبت از سگ‌ها بوده‌است. گروه دوم، مردمان شرق آسیا هستند که سگ‌ها را در بدترین شرایط پرورش داده و نهایتاً آن‌ها را می‌خورند. واژگانی که در پیوند با گروه دوم استفاده شده بود مانند سرنوشت «destined»، قصاب «butcher»، رنج‌آور «bitter»، فضولات «excrement»، و خشونت‌آمیز «violent» همگی سبب تداعی احساسات منفی و نفرت‌انگیز نسبت به آن‌ها می‌گردد. این در حالی است که بریتانیا به مثابه خانه نو، به گونه‌ای توصیف شده که جایی برای خوشحال بودن است. بنابراین، با بهره‌بردن از شگرد واژه‌گزینی ایدئولوژیکی (Aghagolzadeh & Firuzian Pooresfahani, 2016) که واژگان منفی را برای آن‌ها و واژگان مثبت را برای ما استفاده کرده، بریتانیا به عنوان ناجی سگ‌های بیچاره برجسته شده‌است. این سبب می‌شود حس دل‌سوزی مخاطب برای حیوانات بی‌گناه به حس احترام برای علاقه و تلاش مردم دوست‌دار حیوانات در انگلستان تبدیل شود. در نتیجه، این گزیده خبری بر پایه مدل چهاروجهی ایدئولوژیکی ون‌دایک (Van Dijk, 2004) یک نمونه کامل از خودنمایی مثبت و دیگرنمایی منفی است.

۵. کمک به نوزادان انگلستان

سونوگرافی مانند این شیوه‌ای است که به کمک آن همه نوزادان نارس اسکن می‌شوند - اما این کار همیشه مشکلات را نشان نمی‌دهد. نوزادان تازه متولد شده معمولاً بیش از حد ظریف هستند که بتوان آن‌ها را منتقل کرد، اما در بیمارستان رویال هلمشایر دستگاه MRI نوزادان فقط چند متر از واحد مراقبت‌های ویژه فاصله دارد. در سمت چپ یک دستگاه اسکن فراصوت و در سمت راست یک اسکن MRI قرار دارد. این دستگاه بسیار دقیق‌تر بوده و برای پزشکان اطلاعات تشخیصی بیشتر و بهتری فراهم می‌کند.^۱

عنوان این گزارش خبری با به کار بستن شگرد ابهام، خبر از کمک برای نوزادان انگلستان می‌دهد، بدون اینکه نوع آن را مشخص کند. به این ترتیب حس کنجکاوی مخاطب برای کسب اطلاعات بیشتر برانگیخته می‌شود. جمله نخست، با استفاده از شگرد کلی‌گویی بر این نکته تأکید دارد که تمامی نوزادان نارس در سراسر جهان توسط دستگاه اسکن فراصوت مورد بررسی قرار

¹ Help for UK babies

Ultrasound like this is how all premature babies are scanned - but it doesn't always reveal what's gone wrong. New-borns are usually too fragile to be moved, but at the Royal Hallamshire the purpose built baby MRI is just metres from the special care unit. On the left is an ultrasound scan, on the right an MRI scan. It's much more detailed and gives doctors more diagnostic information. (25 JAN 2017)

می‌گیرند. با این وجود، یک دستگاه/سکن/ام.آر.آی^۱ نوزاد برای نخستین بار در انگلستان طراحی شده است که می‌تواند به راحتی در بخش مراقبت‌های ویژه توسط پزشکان در هنگام نیاز برای اطلاعات بیشتر تشخیصی مورد استفاده قرار گیرد. بنابراین انگلستان در ارائه چنین خدمات پزشکی با ارزشی به نوزادان، از سایر کشورهای جهان متمایز شده است. شگرد دسته‌بندی ما-آن‌ها تأکید بر برتری ما یعنی انگلستان داشته است. چرا که شگرد بیان ضمنی به کار رفته می‌توان برداشت کرد این خدمات پزشکی بی‌نظیر فقط در انگلستان ارائه شده است. بنابراین، این متن خبری از وب‌گاه بی‌بی‌سی از شگرد خودنمایی مثبت برای جلب توجه مخاطب به استانداردهای بالای ارائه خدمات پزشکی و مراقبت‌های بهداشتی در انگلستان استفاده کرده است. این به نوبه خود نوعی دست‌کاری محتوای آموزشی و در نتیجه مدل‌های ذهنی مخاطب بوده است.

۶. حیوانات خانگی در محل کار؟ برخی شرکت‌های انگلیسی از آن‌ها استقبال می‌کنند. بروک، رگی، مکس و پیگی در شرکت نستل در گنوتیک همکاری هستند. طرح حیوانات خانگی در محل کار این شرکت آن چنان موردپسند کارکنان قرار گرفته است که تا پایان سال، ۱۰۰ سگ دیگر نیز مورد ارزیابی قرار خواهند گرفت تا کارت پرسنلی دریافت نمایند. سگ‌ها نه تنها استرس را کاهش می‌دهند بلکه به شکل‌گیری رفاقت‌های کاری نیز کمک می‌کنند.^۲ عنوان خبری بالا، با طرح پرسشی سعی دارد بر بعید بودن به‌همراه داشتن حیوانات خانگی در محل کار تأکید کند. هرچند این خبر بیانگر آن است که بردن حیوان خانگی به محل کار، دیگر رویای دور از دسترسی نیست. چرا که این اتفاق در حال حاضر در برخی شرکت‌های انگلیسی رخ می‌دهد. شگرد زبانی تمثیل در همین راستا، به معرفی چندین سگ خانگی می‌پردازد که در شرکت نستل^۳ به عنوان بزرگترین شرکت تولیدکننده مواد غذایی در دنیا رفت و آمد می‌کنند. انتخاب نستل به عنوان یکی از شرکت‌های استقبال‌کننده از حضور حیوانات خانگی در محل کار، انتخابی بسیار هوشمندانه و مؤثر است. از آنجایی که نستل شرکت کوچکی و ناآشنایی نیست و انتظار می‌رود برای چنین اقدامی برنامه‌ریزی‌هایی صورت پذیرفته و اهدافی مورد توجه باشد. در ادامه آمده است که به دلیل استقبال کارکنان نستل تعداد سگ‌های مجاز در این شرکت به سرعت در حال افزایش خواهد بود.

^۱ MRI

^۲ Pets in the office? Some UK firms welcome them

Brooke, Reggie, Max and Peggy are office buddies at Nestle in Gatwick. The firm's pets at work scheme has proved so popular by the end of the year around a hundred dogs will have passed an assessment to gain their own staff pass. The dogs don't just relieve stress, but also seem to help build office camaraderie. (19 APR 2017)

^۳ Nestlé

خبر بالا، این موضوع را بازگو می‌کند که آنچه در انگلستان رواج یافته‌ست، برخلاف هنجارهای سایر کشورهای دنیاست. در این زمینه، به کمک استراژی‌های قطبی‌سازی و بیان ضمنی، مخاطب چنین برداشت می‌کند که کار کردن در محیط‌های کاری انگلیسی مطلوب‌تر و بهتر از سایر کشورها است. به منظور ارائه شواهد بیشتر و تضمین برداشت مثبت، نویسنده خبر با بهره‌جستن از شگرد تمثیل به تعدادی از مزیت‌های آوردن سگ‌ها به محل کار نیز اشاره می‌نماید. بنابراین، این متن خبری سعی در گسترده شدن شیوه زندگی انگلیسی با حضور حیوانات خانگی در خانه‌ها، خیابان‌ها و در محل‌های کار می‌پردازد.

فراوانی و درصد بهره‌گیری از شگردهای زبانی مدل چهاروجهی ایدئولوژیک ون‌دایک در همگی ۱۸ خبر علمی مورد بررسی با موضوع بهداشت و شیوه زندگی انگلستان در جدول زیر نشان داده شده‌است. برتری استفاده از شگردهای خودنمایی مثبت، واژه‌گزینی و بازی به اعداد در مقایسه با سایر شگردها کاملاً قابل مشاهده است.

جدول ۴: فراوانی و درصد موارد استفاده از شگردهای زبانی مدل چهاروجهی ایدئولوژیک ون‌دایک در گزارش‌های خبری با ارائه مثبت از بهداشت و شیوه زندگی انگلستان

درصد	فراوانی	شگردهای زبانی مدل چهاروجهی ایدئولوژیک
۰	۰	تحمیل، مقایسه، اجماع، شرط خلاف واقع، تکذیب، حسن تعبیر، کنایه، استعاره، عوام‌گرایی، قربانی شدن
۵,۸۸	۱	شخص مطلع، اغراق، دیگرنمایی منفی، پیش‌فرض، ابهام
۱۱,۷۶	۲	دسته‌بندی، بیان هنجارها، قطبی‌سازی یا دسته‌بندی خودی-غیرخودی
۱۷,۶۴	۳	توصیف کنش‌گرها، ارائه شواهد، کلی‌گویی، تمثیل، خودستایی ملی
۲۳,۵۲	۴	بیان ضمنی
۴۷,۰۵	۸	بازی با اعداد
۵۸,۸۲	۱۰	واژه‌گزینی
۱۰۰	۱۷	خودنمایی مثبت

۳.۳. سیاست‌های انگلستان

فراوانی‌های به‌دست‌آمده، بیانگر آن بود که از بین ۹ گزارش خبری که به موضوعات سیاسی انگلستان پرداخته بودند، ۶ خبر به خودنمایی مثبت بر طبق مدل چهاروجهی ایدئولوژیکی ون‌دایک (Van Dijk, 2004) پرداخته بودند. این در حالی است که هیچ‌یک، اطلاعات منفی درباره

انگلستان مطرح نکرده بودند. ۳ گزارش خبری باقیمانده نیز به طرح اخبار مطلوبی در مورد سیاست های انگلستان پرداختند که بدون تأکید و با رویکرد نسبتاً بی طرفانه‌ای نگاشته شده بودند. بنابراین، ۱۰۰ درصد خبرهای سیاسی وب‌گاه به ارائه اطلاعات مثبت پرداخته بودند و ۶۷ درصد آن‌ها بر این اطلاعات مثبت بر پایه مدل ون‌دایک تأکید داشتند. فراوانی و درصد اخبار سیاسی بالا بر پایه موضوعاتشان در جدول زیر نشان داده شده است.

جدول ۵: فراوانی و درصد موضوعات مختلف در گزارش های خبری با ارائه مثبت از سیاست‌های انگلستان

درصد	فراوانی	موضوعات مثبت درباره علم و فناوری انگلستان
۶۶,۶۶	۴	مذاکرات برکسیت
۱۶,۶۶	۱	قانون‌گذاری داخلی
۱۶,۶۶	۱	مسائل بین‌المللی
۱۰۰	۶	مجموع

در زیر، ۳ نمونه از ۶ خبر سیاسی مثبت در رابطه با انگلستان تحلیل می‌گردد.

۷. پیش‌نویس طرح پیشنهادی انگلستان برای اتحادیه اروپا

آیا توافقی حاصل شده است تا رای‌دهندگان بریتانیا را برای ماندن در اتحادیه اروپا متقاعد کند؟ نخست وزیر دیوید کامرون، پیش‌نویس اصلاحی طرح پیشنهادی انگلستان را به اتحادیه اروپا تقدیم کرد و این طرح را شامل «تغییرات اساسی» دانست. در کنار سایر موارد، این طرح‌های پیشنهادی به انگلستان اجازه می‌دهند تا برخی از پرداخت‌های رفاهی به کارگران دیگر کشورهای اروپایی را متوقف نماید. وی می‌بایست رهبران ۲۷ کشور عضو اتحادیه اروپا را متقاعد کند تا با این طرح موافقت کنند.^۱

گزارش خبری بالا، با طرح پرسشی در مورد متقاعد کردن رای‌دهندگان بریتانیایی برای خارج نشدن از اتحادیه اروپا و با بهره‌گیری از شگرد بیان ضمنی، اهمیت حضور انگلستان در اتحادیه اروپا را برجسته نموده است. با اینکه پاسخی به این پرسش در متن خبر داده نشده، مخاطب چنین

¹ UK's draft EU deal

Has a deal been reached that will persuade British voters to stay in the European Union? The Prime Minister, David Cameron, has hailed a draft EU reform deal as delivering what he calls 'substantial changes'. Among other things, the proposals would allow the UK to suspend some welfare payments to workers from other European countries. He will now need to persuade the leaders of the other 27 EU member states to agree to it. (03 FEB 2016)

برداشتی خواهد داشت که طرح پیشنهادی انگلستان به اتحادیه اروپا تنها راه حل بالقوه این مشکل است.

نویسنده این متن خبری به کمک شگرد واژه‌گزینی در پیوند با توقف پرداخت‌های رفاهی به سایر کشورهای اروپایی، به طور ضمنی چنین تعهداتی را بار مالی برای انگلستان دانسته‌است. هنجارنویسنده با به کار بستن شگردهای تحمیل و دسته‌بندی خودی-غیرخودی این پیام را منتقل کرده‌است که مردم و دولت انگلستان شدیداً از کمک‌های مالی به سایر کشورهای عضو اتحادیه اروپا خسته شده‌اند. بنابراین، این گزارش خبری یک نمونه از خودنمایی مثبت و دیگرنمایی منفی است. چرا که انگلستان به عنوان یک حامی مالی برای دیگر کشورهای اروپایی معرفی شده‌است. با وجود اینکه رأی‌دهندگان بریتانیایی تصمیم به خروج از اتحادیه اروپا گرفته‌اند، پیش‌نویس طرح پیشنهادی انگلستان همچنان پیشنهادات سخاوتمندانه‌ای را به اتحادیه اروپا ارائه داده‌است. به این ترتیب، نگارش و انتخاب این گزیده خبری به عنوان محتوای آموزش زبان انگلیسی بر پایه مدل ون‌دایک در راستای شیوه‌های جدید استعماری انجام پذیرفته‌است.

۸ گزارش بریتانیا در رابطه با حمله به عراق در سال ۲۰۰۳ که مدت‌هاست بسیاری انتظار اتمام آن را می‌کشیدند، روز چهارشنبه منتشر خواهد شد. جان چیلکوت، رئیس گردآورندگان گزارش می‌گوید امیدوار است که مداخله نظامی در چنین مقیاسی در آینده بدون تحلیل و قضاوت سیاسی دقیق صورت نگیرد. این پژوهش مدت هفت سال طول کشید تا به نتیجه برسد.^۱

واژه گزارش «report» به همراه دو صفت بریتانیایی «British» و «انتظار طولانی مدت» «long-awaited» در ابتدای این گزارش خبری به برجسته‌سازی دو نکته پرداخته‌اند. نخست اینکه این تحقیقات مهم در بریتانیا انجام شده‌است. دوم آنکه، به دلیل پیچیدگی‌ها و اهمیت این گزارش، بسیاری از افراد به مدت طولانی منتظر پایان یافتن آن بودند. بنابراین، جمله آغازین به تنهایی نمونه بارز استفاده از شگردهای خودستایی ملی و خودنمایی مثبت بوده‌است. در ادامه، نویسنده با به کار بردن شگرد شخص مطلع برای افزودن بر اعتبار این خبر، به نقل قول غیرمستقیم رئیس پروژه پرداخته‌است. به باور نویسنده، انتظار می‌رود پیرو انتشار این گزارش هیچ مداخله نظامی دیگری با چنین مقیاسی بدون تجزیه و تحلیل دقیق‌تر انجام نگیرد. بنابراین، شگرد بیان ضمنی مخاطب را به

¹ The long-awaited British report into the invasion of Iraq in 2003 is due to be published on Wednesday. Its chairman, John Chilcot, says he hopes it will ensure that military intervention on such a scale will not be possible in future without more careful analysis and political judgement. The inquiry has taken seven years to reach its conclusions. (06 JUL 2016)

سمت دو برداشت می‌کشاند. نخست اینکه انگلستان با گردآوری و انتشار این گزارش در جهت صلح جهانی قدم بسیار مهمی برداشته‌است. دوم آنکه حمله به عراق در سال ۲۰۰۳ اشتباه بوده و نیاز به بررسی‌های دقیق‌تری بوده‌است. اشاره به این نکته که تکمیل این گزارش به مدت هفت سال طول کشیده‌است، بهره‌بردن از شگرد بازی با اعداد و بمنظور بالا بردن کیفیت و اهمیت گزارش مذکور و بی‌طرفی خبرنگار بوده‌است. بنابراین، گزارش خبری فوق را می‌توان به عنوان نمونه‌ای از خودنمایی مثبت به حساب آورد که به تبلیغ دیدگاه‌های سیاسی در ظاهر ضدخسونت انگلستان در مقابل سیاست‌های خسونت طلبانه سایر قدرت‌های جهان پرداخته‌است. چنین بنظر می‌رسد که استعمار الکترونیکی پنهان و در قالب مطالب درسی از اهداف وب‌گاه بی‌بی‌سی بوده‌است.

۹. رئیس کمیسیون اروپا می‌گوید اتحادیه اروپا در نتیجه برکسیت دچار بحران شده‌است ولی در معرض خطر نمی‌باشد. در اولین سخنرانی خود پس از رای به خروج بریتانیا از اتحادیه اروپا، جین-کلود جانکر هشدار می‌دهد بسیاری از حوزه‌های همکاری بین کشورها دچار نقص شده‌است^۱

شگردهای شخص مطلع و بیان ضمنی در این بریده خبری، جهت انعکاس مشکلات اتحادیه اروپا در نتیجه کناره‌گیری انگلستان از این اتحادیه بکار رفته‌اند. زمانی که رئیس کمیسیون اروپا بگوید اتحادیه اروپا به خاطر خروج قریب‌الوقوع انگلستان وارد بحران شده‌است، اهمیت این کشور بعنوان عضو کلیدی اتحادیه اروپا برای مخاطب پررنگ‌تر و قابل قبول‌تر خواهد بود. خواننده این خبر چنین برداشت خواهد کرد که همه کشورهای اروپایی نیازمند کشور انگلستان هستند و رای مردم انگلیس به خروج از اتحادیه اروپا کلیت اتحاد بین این کشورها را با تهدید جدی مواجه کرده‌است. بنابراین، شگرد قطبی‌سازی به دسته‌بندی کشورهای اتحادیه اروپا در یک سو و انگلستان در سوی دیگر پرداخته و اشاره ضمنی به قدرتمندی و توسعه یافتگی کشور انگلستان بعنوان عضوی ضروری در این اتحادیه کرده‌است. بنابراین، متن خبری فوق به‌نوعی خودنمایی مثبت سیاسی از جانب وب‌گاه بی‌بی‌سی به حساب می‌آید که چنین خبری را بعنوان مطلب آموزشی ارائه نموده‌است.

به همین ترتیب، کلیه گزارش‌های خبری سیاسی که رویکرد مشابهی در خودنمایی مثبت داشتند همچون مثال‌های بالا مورد تحلیل قرار گرفتند. فراوانی و درصد موارد استفاده از

¹ The president of the European Commission says the EU is in crisis but not at risk as a result of Brexit. In his first 'state of the union' address since Britain voted to leave the EU, Jean-Claude Juncker warns there are too many areas where cooperation between nations is lacking. (14 SEP 2016)

شگردهای زبانی مدل چهاروجهی ایدئولوژیک ون‌دایک در کلیه ۶ خبر سیاسی مورد بررسی در جدول زیر نشان داده شده است و بالاترین فراوانی به خودنمایی مثبت و دسته‌بندی خودی- غیر خودی تعلق داشته‌است.

جدول ۶: فراوانی و درصد موارد استفاده از شگردهای زبانی مدل چهاروجهی ایدئولوژیک ون‌دایک در گزارش‌های خبری با ارائه مثبت از سیاست‌های انگلستان

درصد	فراوانی	شگردهای زبانی مدل چهاروجهی ایدئولوژیک
۰	۰	توصیف کنش‌گرها، دسته‌بندی، مقایسه، اجماع، شرط خلاف واقع، تکذیب، حسن‌تعبیر، ارائه شواهد، تمثیل، کلی‌گویی، اغراق، کنایه، استعاره، بیان هنجارها، عوام‌گرایی، پیش‌فرض، ابهام، قربانی شدن
۱۶,۶۶	۱	تحمیل، دیگرنمایی منفی
۵۰	۳	شخص‌مطلع، بیان ضمنی، واژه‌گزینی، خودستایی ملی، بازی با اعداد
۶۶,۶۶	۴	قطبی‌سازی یا دسته‌بندی خودی-غیر خودی
۱۰۰	۶	خودنمایی مثبت

۴. بحث

نخستین بررسی‌های این پژوهش نشان داد، ۲۸,۵ درصد از گزارش‌های خبری بین‌المللی موجود در برنامه درسی وب‌گاه یادگیری زبان انگلیسی بی‌بی‌سی به موضوعات مربوط به انگلستان اختصاص یافته‌اند. در ادامه یافته‌های به‌دست‌آمده از تحلیل گفتمان انتقادی نمایانگر آن بود که بیشتر این اخبار، اطلاعات مثبتی ارائه کرده‌اند. تعداد چشمگیری نیز به برجسته‌سازی اطلاعات مثبت درباره انگلستان بر پایه مدل چهاروجهی ایدئولوژیک ون‌دایک (Van Dijk, 2004) پرداخته‌اند. این یافته‌ها با پیش‌بینی نظریه استعمار الکترونیکی مک‌فیل (McPhail, 2006) همسو است. وی معتقد است در گذشته استعمارگران در تلاش برای استعمار سرزمین‌ها در سراسر جهان بودند. همچنین امروزه ابررسانه‌هایی مانند دیزنی، هالیوود، سی‌ان‌ان^۱، بی‌بی‌سی و موارد مشابه می‌کوشند بر چشم، گوش و ذهن میلیون‌ها بیننده، خواننده و یا شنونده چیره شوند. در همین راستا، بهنام و رضائیان (Behnam & Rezaeian, 2014) بر این باورند که نویسندگان متن‌های خبری، همواره با بهره‌گیری از ابزارهای گفتمان سعی دارند ایدئولوژی خود را پنهان کنند. آن‌ها معتقدند شیوه نگارش یک گزارش خبری به نگرش و احساسات مخاطب در راستای هدف نویسنده جهت می‌دهد.

^۱ CNN

گزارش‌های خبری با موضوعات علم و فناوری که به بازتاب برتری‌ها، پیشرفت‌ها، اختراعات و اکتشافات انگلستان در این پهنه به شکل غرور آفرینی پرداخته‌اند، سعی در ارائه یک تصویر مطلوب و رویایی از انگلستان به مخاطب دارند. زبان‌آموز با هدف یادگیری زبان انگلیسی، چنین محتوای در ظاهر آموزشی و برگرفته از اخبار علمی را مطالعه می‌کند. او در مواجهه با مطالب و موضوع‌هایی قرار می‌گیرد که در کنار ارتقای جایگاه علمی انگلستان، گرایش به ایده‌ها و ایده-آل‌های انگلیسی پیدا می‌کند. اشاره آشکار و گاهی ضمنی این متن‌ها، به پیش‌تاز بودن انگلستان در تولید و بهره‌برداری از علم و فناوری مدرن، این کشور را از سایر کشورها به ویژه کشورهای حاشیه متمایز نموده‌است. همچنین ذهنیت زبان‌آموزان این کشورها را نسبت به جایگاه علمی زادگاه خود و توانایی‌های علمی دانشمندان خودی دستخوش تغییر نموده‌است. همچنین ورود دستاوردهای علمی آنان به کشور خود و در مواردی حتی زندگی در آن کشور را تبدیل به خواسته‌ای درونی می‌نماید. در همین راستا فیلیپسون (Philipson, 2009) معتقد است گسترش فزاینده استفاده از زبان انگلیسی در حوزه رسانه، آموزش، سیاست و علم اغلب فرآورده سیاست‌زبانی هدفمند و هوشیارانه کشورهای هسته به ویژه آمریکا و انگلستان است که با هدف گسترش نفوذ خود در جوامع موسوم به حاشیه صورت می‌گیرد. این امر، نتیجه تلاش برای ایجاد نوعی امپریالیسم زبانی است که با رواج الگوها و روش‌های علمی کشورهای هسته انجام شده و به شکل مؤثری جریان دانش در کشورهای حاشیه را در راستای خواست و اراده خودشان کنترل می‌کنند.

بنابراین به نظر می‌رسد که گزینش و انتشار اخبار علمی انگلستان به عنوان محتوای آموزش زبان انگلیسی با هدف دستکاری ایدئولوژیکی محتوا و سلطه نامشروع بوده‌است. این امر از طریق شکل دادن مدل‌های ذهنی متعصبانه بر پایه برجسته کردن اطلاعات مثبت در مورد توانایی‌های علمی و فنی انگلستان انجام پذیرفته‌است. به باور ون‌دایک (Van Dijk, 2004)، هنگامی که مردم در مورد گروه خود، با ضمیر اول شخص جمع صحبت می‌کنند، «فعالیت‌ها، هنجارها، و ارزش‌های خود را به طور مثبت ارزیابی می‌کنند و از منابع و یا سایر منافع گروه خود دفاع می‌کنند». چنین سخنانی ایدئولوژیکی به شمار می‌آیند (۷۳۴). بنابراین گفتمان رسانه خبری و آموزشی بی‌بی‌سی، به ارائه منصفانه اخبار و محتوای آموزشی مناسب یادگیری زبان انگلیسی پایبند نبوده‌است. بلکه به بازتاب خبرهای منتخب و ویرایش شده از کشور انگلستان پرداخته‌است.

نکته جالب توجه این است که اخبار به دست آمده با موضوع بهداشت و شیوه زندگی انگلستان، ۵۶ درصد از کل پیکره زبانی را شامل می‌شود. این، خود اثباتی بر اهمیت ویژه صادرات شیوه زندگی برای کشورهای هسته است. یافته‌های این پژوهش نشان داده‌است که انگلستان به

عنوان یک کشور هسته در تلاش است ارزش‌ها، هنجارها و سبک زندگی انگلیسی را از طریق متن‌های خبری در قالب برنامه درسی به نمایش بگذارد. نمونه‌هایی همچون نجات سگ‌های آسیایی از قصابی‌ها، استقبال از حیوانات خانگی در محل کار، ادای احترام به یک سگ نظامی و موارد مشابه با به کاربردن شکردهای زبانی ویژه سعی در پررنگ‌تر کردن کنش‌های انجام‌شده و در نتیجه برجسته کردن علایق انگلیسی‌ها به حیوانات و نهایتاً رواج این سبک زندگی داشته‌اند. بر پایه نظریه استعمار الکترونیکی مک‌فیل (McPhail, 2006) ادامه دریافت چنین پیام‌های بیگانه‌ای ذهن مخاطبان به ویژه جوانان را به سمت تفکرات و آرمان‌های فرهنگ بیگانه و شیوه زندگی آن‌ها می‌کشاند. به این ترتیب، آنچه قهاری (Ghahari, 2013) جهانی شدن فرهنگ نامیده‌است، اتفاق می‌افتد. این جهانی شدن مشتمل بر «شکل‌گیری و گسترش فرهنگی ویژه در عرصه جهانی که با خود موجی از همگونی فرهنگی را در جهان پدید می‌آورد و همه خاص‌های فرهنگی را به چالش می‌طلبد» (Ghahari, 2013, p. 288). در همین راستا، سلامت نیوز در سال ۹۵ خبر از سیر فزاینده روی آوردن به حیوانات خانگی در ایران، همزمان و موازی با فرایند کاهش تعداد فرزند، به ویژه در یک دهه اخیر داده‌است. در ادامه این گزارش خبری آمده‌است که «البته خرید و نگهداری حیوانات خانگی در ایران، شاید تا ۱۵-۱۰ سال پیش به طور عمده ذائقه ای طبقه بالایی محسوب می‌شد و طبقه متوسط و پائین علاقه بسیار کمی به این امر نشان می‌دادند، اما در حال حاضر به نظر می‌رسد نشانه‌های فراگیر شدن این علاقه در جامعه ایرانی به چشم می‌خورد». مک‌فیل (McPhail, 2006) هشدار می‌دهد که دریافت پیوسته اطلاعات، پیام‌ها و شیوه زندگی کشورهای صادرکننده فناوری‌های مدرن و ارائه دهنده ابررسانه‌های خبری، آموزشی و تفریحی، سبب نشانه گرفتن آموزه‌های اخلاقی، فرهنگی و شیوه زندگی کشورهای هدف می‌شود. این پدیده، امری جدی بوده و نیازمند بررسی و چاره‌جویی است.

برجسته‌سازی استانداردهای بالای زندگی در انگلستان که در وب‌گاه یادگیری زبان انگلیسی بی‌بی‌سی به فراوانی به چشم می‌خورد نیز تصادفی نیست. این گونه‌ای خودنمایی مثبت در ناسازگاری کامل با اصول اولیه تهیه و تدوین مطالب درسی است؛ زیرا همه مطالب آموزشی نیازمند رعایت شرایط اولیه فراوانی، انصاف و بی‌طرفی^۱ هستند (Killoran, et al., 2004). در نتیجه، نگرانی درباره «جایگزین شدن، طرد شدن، تغییر کردن و یا فراموش شدن» شیوه‌های زندگی بومی و محلی در مواجهه با ارزش‌ها و شیوه‌های جدید زندگی بیگانه کاملاً درست و به جا هستند (McPhail, 1987, p. 18). در پژوهش مشابهی بر روی کتاب‌های آموزش زبان انگلیسی،

¹ plurality, fairness and impartiality

صادقی (Sadeghi, 2008) این گونه نتیجه‌گیری می‌کند که «کتاب‌های آموزشی به روشی کاملاً حرفه‌ای و پرجاذبه از طریق تصاویر نامناسب، موضوعات غریب و ارزش‌گذاری‌های تحمیلی اقدام به ترویج فرهنگ غرب می‌کنند» (Sadeghi, 2008, p. 15). اتیکور رحمان (Atikur Rahman, 2014) معتقد است رسانه‌های جهانی با استفاده از تلویزیون، اینترنت و موارد مشابه به صورت روبه‌افزایشی در حال شکل دادن به فرهنگ نسل جوان در سراسر دنیا هستند. در نتیجه «نقش نهادهای اجتماعی همچون خانواده و جامعه در معرفی الگوهای ارزشی، رفتاری و اخلاقی» به سرعت در حال رنگ باختن است (Atikur Rahman, 2014, p. 4). مک‌فیل (McPhail, 2006) همچنین باور دارد امروزه فرآیند اجتماعی شدن که در گذشته با سرپرستی و پشتیبانی خانواده و جامعه انجام می‌شد، به وسیله امپراتوری‌های چندرسانه‌ای رבוده شده است. پیشنهاد صادقی (Sadeghi, 2008) برای برخورد منطقی و مؤثر با پدیده از خودیگانگی فرهنگی زبان‌آموزان این است که باید نسل جوان را از حقایق فرهنگ غرب آگاه نموده، آن‌ها را با فرهنگ خود به گونه‌ای جذاب و جوان‌پسند آشتی دهیم.

لازم به اشاره است که آموزش زبان انگلیسی در قالب موضوعات سیاسی در برنامه درسی وب‌گاه بی‌بی‌سی از اقبال خوبی برخوردار نبوده است. چرا که فقط ۹ خبر از ۷۷ خبر مربوط به انگلستان به مسائل سیاسی پرداخته بودند. با این وجود، سخن گفتن از انگلستان به عنوان کشوری قدرتمند و حامی سایر کشورها خود نمونه ترویج استعمار الکترونیک و در راستای نظریه مک‌فیل (McPhail, 1987) بوده است که معتقد است انتشار چنین موضوعات متعصبانه‌ای از طریق رسانه‌های جمعی اهداف استعمارگران را بدون نیاز به جنگ و نیروهای نظامی برآورده می‌کند. در همین راستا، قمری و حسن زاده (Ghamari & Hasanzadeh, 2011) بر این باورند که «ایدئولوژی‌های زبانی می‌توانند به ابزار ایدئولوژی دینی و سیاسی تبدیل شوند و کانون جنگ‌های سیاسی قرار گیرند» (Ghamari & Hasanzadeh, 2011, p. 164-165). به باور مرندی و همکاران (Marandi et al., 2015) یکی از زیرکانه‌ترین شگردهای هژمونیک که در آموزش زبان انگلیسی به کمک اینترنت مورد استفاده قرار می‌گیرد «استفاده از اخبار سیاسی در برنامه‌های آموزش زبان انگلیسی آنلاین می‌باشد که اغلب منتهی به سوءتفسیر کشورهای حاشیه در نتیجه تعصب و تحریف می‌گردد» (Marandi et al., 2015, p. 389). بنابراین، به دلیل جریان یک‌طرفه پیام‌های رسانه‌ای از کشورهای هسته به کشورهای حاشیه، بررسی دقیق مطالب برخط آموزش زبان انگلیسی، هدف‌های کشورهای ارائه‌کننده آن‌ها و میزان تأثیرگذاریشان بر کشورهای دریافت‌کننده امری مهم و ضروری است.

بر پایه تحلیل پیکره زبانی پژوهش، وب گاه یادگیری زبان انگلیسی بی بی سی در چارچوب یک برنامه درسی پنهان، سرگرم رواج هنجارهای اجتماعی و ارزش های اعتقادی، القاء برتری علمی و فناوری و تبیین سیاست های نظام انگلستان است. بر پایه پیش بینی نظریه استعمار الکترونیکی، قرار گرفتن در معرض چنین تصاویر و پیام های رسانه ای در درازمدت می تواند بازار اقتصادی، قدرت سیاسی و نفوذ فرهنگی کشور انگلستان را در بین زبان آموزان سراسر جهان که از این رسانه کمک می گیرند گسترش دهد. در نهایت درک این زبان آموزان از هویت و فرهنگ خودشان را دچار خطر کند. چنین کاربردی برای اینترنت که هویت اشخاص را تهدید می کند با یافته های عنبرین (Anbarin, 2009)، قمری و حسن زاده (Ghamari & Hasanzadeh, 2011) کرایل (Cryle, 2002)، کریمی و مرندی (Karimi & Marandi, 2014)، مرندی (Marandi, 2017) و کسائیان و سوباکریشنا (Kasaian & Subbakrishna, 2011) همسویی دارد. قدرت هژمونیک، توانایی گروه یا گروه ها در متقاعد کردن دیگران در درون یک جامعه است و با هدف ایجاد این باور اعمال می شود که طرز فکر درست و شایسته همان است که در جهت منافع آن هاست (Aghagolzadeh & Kheirabadi, 2012). در این میان، هژمونی علمی، فرهنگی، ایدئولوژیکی و سیاسی انگلستان به عنوان یک کشور هسته بر ذهن زبان آموزانی که برنامه درسی این وب گاه را در سراسر جهان و به ویژه در کشورهای حاشیه مصرف کننده فناوری اینترنت دنبال می کنند آشکار شد. این امر نشان می دهد که این وب گاه همچون پنجره ای است به سوی فرهنگ، ایدئولوژی و شیوه زندگی انگلیسی. این پنجره، همیشه به روی جهانیان باز است و ایده آل های انگلیسی را برای در اختیار گرفتن ذهن و به چنگ آوردن الگوی مصرف کشورهای حاشیه و سلطه انگلستان بر آن ها می گستراند. این یافته ها با پژوهش ها و نظریه های صاحب نظرانی همچون مک فیل (McPhail, 1987, 2006)، پنیکوک (Pennycook, 2007)، فلیپسون (Philipson, 2009)، تاملینسون (Tomlinson, 1991)، ون دایک (Van Dijk, 2002, 2008)، کاناگرجه (Canagarajah, 1999)، پراگler (Proglar, 2011) و بسیاری دیگر همسویی دارد. بنابراین، با وجود محبوبیت روزافزون آموزش زبان انگلیسی به کمک اینترنت، تحلیل انتقادی و استفاده آگاهانه از این فناوری برای زبان آموزان و آموزگاران ضروری است.

۵. نتیجه گیری

پژوهش حاضر، کوشیده است تا رد پای استعمار الکترونیکی را در درس های بخش لینگوهاک وب گاه یادگیری زبان انگلیسی بی بی سی پی گیری کند. وب گاهی که مدعی ارائه موضوعات

خبری بین‌المللی است با استفاده از مدل چهاروجهی ایدئولوژیک ون‌دایک (Van Dijk, 2004) تحلیل شد. یافته‌های پژوهش بیانگر آن بود که برنامه درسی این وب‌گاه به گسترش ایدئولوژیکی ارزش‌ها و هنجارها و سبک زندگی انگلیسی، برتری‌های علمی و پیام‌های سیاسی انگلستان پرداخته‌است. این وب‌گاه با بهره‌بردن از شگردهای زبانی همچون خودنمایی مثبت، خودستایی ملی، دسته‌بندی خودی-غیرخودی، واژه‌گزینی‌های هدف‌دار و موارد مشابه در پی دست‌یابی به هدف‌های مورد اشاره بوده‌است. بنابراین، برنامه درسی پنهان بی‌بی‌سی با ایجاد ذهنیت ایده‌آل انگلیسی در زبان‌آموزان سعی دارد از یک سو هژمونی مورد نظر را مخفی کند و از سوی دیگر سلطه سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی نظام خودی را گسترش دهد.

با توجه به یافته‌های این پژوهش می‌توان نتیجه گرفت با وجود اینکه وب‌گاه‌های آموزشی به کمک اینترنت، فرصت‌های بی‌نظیری برای آموزش و پرورش با شیوه‌های نوین در سراسر جهان ارائه می‌دهند، کاربران وب‌گاه‌ها باید از تهدیدهای بالقوه این فناوری مدرن باخبر باشند و با دید انتقادی و ذهنی آگاه از مزایای این برنامه‌ها بهره‌مند شوند. چراکه بر پایه نظریه استعمار الکترونیکی مک‌فیل (McPhail, 2006)، هدف پنهانی تولیدکنندگان وب‌گاه‌های آموزشی رایگان در کشور-های هسته، در حقیقت تغییر دیدگاه‌ها، خواسته‌ها، اعتقادات و شیوه زندگی دریافت‌کنندگان این فناوری در نواحی مختلف دنیا است.

فهرست منابع

- آقاگل‌زاده، فردوس و معصومه خیرآبادی (۲۰۱۲). «واقع‌نشدن فعل در عنوان‌های خبری روزنامه‌های فارسی زبان از منظر تحلیل گفتمان انتقادی». *زبان پژوهی*. دوره ۵. شماره ۹. صص ۱-۲۰.
- آقاگل‌زاده، فردوس و آیلین فیروزیان پوراصفهانی (۲۰۱۶). «بررسی بازنمایی ایدئولوژی در متون ترجمه-شده سیاسی انگلیسی در چارچوب تحلیل گفتمان انتقادی: محورهای سبک و بلاغت». *زبان شناسی و گویش‌های خراسان*. سال ۸. شماره ۱۴. صص ۲۵-۴۹.
- اسلامی، مهرنوش و رسولی، فاطمه و شاکر، محمد و فاضلی، فاضل (۲۰۱۸). «نقش جنبه‌های مثبت و منفی فناوری الکترونیک در بخش آموزش و یادگیری زبان انگلیسی در جامعه صنعتی ایران». *هنر زبان*. دوره ۳. شماره ۲. صص ۲۹-۴۴.
- سلامت نیوز (۲۰۱۶). دلایل گرایش به نگهداری از حیوانات خانگی در ایران. Retrieve from <<http://www.salamatnews.com/news/198743/>>
- صادقی، آرام رضا (۲۰۰۸). *مصادیق تهاجم فرهنگی در آموزش زبان انگلیسی*. همایش ملی توسعه و تحول در فرهنگ و هنر، سازمان تبلیغات اسلامی، تهران، ایران. Retrieve from <www.hozehonari.com/GetFile.aspx?id=60652>

عبرین، زینب (۲۰۰۹). بررسی رابطه استفاده از اینترنت و هویت فرهنگی جوانان. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه الزهرا.

قهاری، شیمایا (۲۰۱۳). «تأثیر رشته زبان انگلیسی بر هویت فرهنگی: بررسی مقایسه ای هوش فرهنگی و انزوای ارزشی». پژوهش‌های زبان شناختی در زبان های خارجی. سال ۳. شماره ۲. صص ۲۸۷-۳۱۲.

قمری، محمدرضا و محمد حسن زاده (۲۰۱۱). «نقش زبان در هویت ملی». زبان پژوهی. دوره ۲. شماره ۳. صص ۱۵۳-۱۷۲.

بهار، مهروی و زهرا گلستانه (۲۰۱۳). «واکاوی عناصر فرهنگ غربی و تجربه‌ی زیسته ایرانی». مطالعات توسعه‌ی اجتماعی- فرهنگی. شماره ۲۲. صص ۹۵-۱۲۳.

References

- Aghagolzadeh, F., & Kheirabadi, M. (2012). Presence and absence of verb in Iranian newspaper headlines: a critical discourse analytic study. *Zabanpazhuhi*, 5(9), 1-20. doi: 10.22051/JLR.2014.1061 [In Persian].
- Aghagolzadeh, F., & Firuzian Pooresfahani, A. (2016). A survey on the representation of ideology in English translated political texts in the framework of critical discourse analysis: style and rhetoric. *Journal of Linguistics and Khorasan Dialects*, 8(14), 25-49. doi: 10.22067/lj.v8i14.54803 [In Persian].
- Anbarin, Z. (2009). The study of the relationship between the use of the Internet and the cultural identity of the youth [Unpublished Master's thesis]. Alzahra University, Iran [In Persian].
- Apple, M. (1982). *Education and power*. Boston: Roulledge and kegan Paul.
- Atikur Rahman, K. M. (2014). Globalization and cultural transformation: the case of Bangladesh. *Asian Culture and History*, 6(2), 1-10.
- Bahar, M., & Golestaneh, Z. (2013). Evaluation on western cultural elements and Iraninan life experience. *Quarterly Journal of Socio-Cultural Development Studies*, 22, 95-123 [In Persian].
- Behnam, B., & Rezaeian, M. (2014). A critical discourse analysis of the Europe's economic crisis in the European and British print media. *Elixir Literature*, 68, 22126-22132.
- Bonachristus, U., & Ojiakor, I. (2012). Cultural dependency: a philosophical insight. *Scientific Research*, 2(2), 123-127. <<http://dx.doi.org/10.4236/ojpp.2012.22019>>
- Cai, H. (2012). E-learning and English teaching. *IERI Procedia*, 2, 841- 846 <https://www.researchgate.net/publication/275195366_E-learning_and_English_Teaching>
- Canagarajah, A. S. (1999). *Resisting linguistic imperialism in English language teaching*. Oxford: Oxford University Press.
- Cryle, P. (2002). Should we stop worrying about cultural awareness? In R. O'Dowd (2003), Understanding the "other side": intercultural learning in a Spanish-English e-mail exchange. *Language Learning & Technology*, 7(2), 118-144.
- Crystal, D. (2004). *Language and the Internet*. Cambridge University Press.
- Ducate, L. C., & Lomicka, I. L. (2008). Adventures in the blogosphere: from blog readers to blog writers. *Computer Assisted Language Learning*, 21, 9-28. <<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.474.3975&rep=rep1&type=pdf>>
- Eslami, M., Rasouli, F., Shaker, M., & Fazeli, F. (2018). The role of positive and negative aspects of electronic technology in English language teaching and learning in Iranian industrial society. *Language Art*, 3(2) 29-44. doi: 1022046/LA.2018.08 [In Persian].

- Farshadnia, S. (2010). *Culture in online communication: netiquette applications and implementations in the TEFL community* [Unpublished Master's thesis]. Alzahra University, Tehran, Iran.
- Fayyazi, M. (2007). *The effects of using weblogs in writing classes on Iranian EFL university students' writing proficiency* [Unpublished Master's thesis]. Alzahra University, Tehran, Iran.
- Ghahari, Sh. (2013). The effect of English language on cultural intelligence: the comparative analysis of cultural intelligence and value isolation. *Foreign Language Research Journal*, 3(2), 287-312. <<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=272188>> [In Persian].
- Ghamari, M. & Hasanzadeh, M. (2011). The role of language in national identity. *Zabanpazhuhi*, 2(3), 153-172. doi:10.22051/JLR.2014.1055 [In Persian].
- Haron, N., Zaid, Y., & Ibrahim, N. (2015). E-Learning as a platform to learn English among ESL learners: benefits and barriers. In M. Stapa & H. Jaafar (Eds.), *Research in Language Teaching and Learning* (pp.79-106). Penerbit UTM Press.
- Jackson, P. W. (1968). *Life in classrooms*. New York: Holt, Rinehart, and Winston Inc.
- Jamalifar, G. & Chalak, A. (2014). The use of internet in English language learning: practices, attitudes, and challenges of the learners. *Advances in English Language and Literature (AELL)*, 1(2), 1-6.
- Karimi, K. (2014). *The promotion of electronic colonialism in Internet-mediated English education: The representation of Iran in Four English educational websites* [Unpublished PhD dissertation]. Alzahra University, Tehran, Iran.
- Karimi, K., & Marandi, S. S. (2014). The representation of Iran in Englishcentral educational website: unfolding the hidden curriculum. *Iranian Journal of Applied Linguistics*, 17(1), 119-146.
- Kasaian, S. A., & Subbakrishna, R. (2011). Iranian parents' resistance to incompatible aspects of western culture: implications for ELT material development. *English Language Teaching*, 4(1), 230-239. <www.ccsenet.org/journal/index.php/elt/article/viewFile/9792/7063>
- Kentli, F. (2009). Comparison of hidden curriculum theories. *European Journal of Educational Studies*, 1(2), 83-88.
- Killoran, I., Panaroni, M., Rivers, S., Razack, Y., Vetter, D., & Tymon, D. (2004). Rethink, revise, react: Using an anti-bias curriculum to move beyond the usual. *Childhood Education*, 80, 149-156.
- Kilroy, R. J. (2008). *Threats to homeland security: an all-hazards perspectives*. New Jersey: Wiley & Sons.
- Lee, K. (2000). English teachers' barriers to the use of computer-assisted language learning. *The Internet TESL Journal*, 6(12). <<http://iteslj.org/Articles/Lee-CALLbarriers.html>>
- Mak, B., & Coniam, D. (2008). Using wikis to enhance and develop writing skills among secondary school students in Hong Kong. *System*, 36, 437-455.
- Marandi, S. S. (2017). Virtual walls and bans: E-learning/CALL hegemonies in the Iranian context. In J. Colpaert, A. Aerts, R. Kern, & M. Kaiser (Eds.), *CALL in Context – Proceedings of the XVIIIth International CALL Conference, UC Berkeley, California* (pp. 488-495). <https://www.researchgate.net/publication/318929844_Virtual_walls_and_bans_E-learningCALL_hegemonies_in_the_Iranian_context>
- Marandi, S. S., Karimi, K., & Nami, F. (2015). Layers of CALL hegemonies: an Iranian experience. In F. Helm, L. Bradley, M. Guarda, & S. Thoučny (Eds.), *Critical CALL – Proceedings of the 2015 EUROCALL Conference, Padova, Italy* (pp. 386-391). Dublin: Research-publishing.net. <<https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED564242.pdf>>
- Margolis, E., Soldatenko, M., Acker, S., & Gair, M. (2001). Peekaboo: Hiding and outing the curriculum. In E. Margolis (Ed.), *The hidden curriculum in higher education* (pp. 1-20). New York: Routledge.

- McPhail, T. L. (1987). *Electronic colonialism: the future of international broadcasting and communication* (2nd ed.). Newbery Park: Sage.
- McPhail, T. L. (2006). *Global communication: theories, stakeholders, and trends* (2nd ed.). Massachusetts: Blackwell.
- Mohammadi, N., Ghorbani, V., & Hamidi, F. (2011). Effects of e-learning on Language Learning. *Procedia Computer Science*, 3, 464-468.
<https://ac.els-cdn.com/S1877050910004539/1-s2.0-S1877050910004539-main.pdf?_tid=93456a9e1491-4dddaf5794a78a42cc62&acdnat=1528274239_083e2426b2e5fca97a8bbf658895f6a>
- Naidu, S. (2006). *E-Learning: A guidebook of principles, procedures and practices* (2nd ed.). India: Commonwealth Educational Media Centre for Asia (CEMCA).
- Nami, F. & Marandi, S. (2013). Wikis as discussion forums: Exploring students' contribution and their attention to form. *Computer Assisted Language Learning*, 26(1), 1-26. doi:10.1080/095882213.770036.
- Navidinia, H., Zare Bidaki, M., & Hekmati, N. (2016). Incorporating E-learning in teaching English language to medical students: exploring its potential contributions. *Medical Journal of the Islamic Republic of Iran (MJIRI)*, 30(1) 1-8.
<<http://mjiri.iiums.ac.ir/article-1-4168-en.pdf>>
- Pennycook, A. (2007). ELT Colonialism. In J. Cummins & C. Davison (Eds.), *International handbook of English language teaching* (pp. 13-24). New York: Springer.
- Philipson, R. (2009). *Linguistic imperialism continued*. New York: Routledge.
- Poorebrahim, F., & Zarei, Gh. (2013). How is Islam portrayed in western media? a critical discourse analysis perspective. *International Journal of Foreign Language Teaching and research*, 1(2), 45-62. <http://jfl.iaun.ac.ir/article_4184.html>
- Progler, J. Y. (2011). Imperialism in education: observation on curriculum, institutional structure, and the use of textbooks. In S. Ghahremani Ghajar & S. A. Mirhosseini (Eds.), *Confronting Academic Knowledge* (pp. 87-104). Tehran: Iran University Press.
- Razak, N. A., & Embi, M. A. (2004). A framework of IT competency for English language teachers. *Internet Journal of e-Language Learning and Teaching*, 1(1), 1-14.
<https://www.researchgate.net/publication/268199864_A_Framework_of_IT_Competency_for_English_Language_Teachers>
- Reeder, K., Macfadyen, L., Roche, J. & Chase, M. (2004). Negotiating culture in cyberspace: Participant problems and patterns. *Language learning & Technology*, 8(2), 133-152.
<<http://lt.msu.edu/vol8num2/reeder/>>
- Richardson, W. (2006). *Blogs, wikis, podcasts, and other powerful web tools for classrooms*. California: Corwin Press. <<http://files.hbe.com.au/samplepages/CO2437.pdf>>
- Sadeghi, A. R. (2008, April). *Cultural Assault through English Coursebooks in Iran* [Paper presentation]. The National Conference on Progress and Development in Art and Culture. University of Tehran, Iran. <www.hozehonari.com/GetFile.aspx?id=60652> [In Persian].
- Salamat News (2016). Reasons for keeping pets in Iran. <<http://www.salamatnews.com/news/198743/>> [In Persian].
- Sambrook, S. (2003). E-learning in small organisations. *Education + Training*, 45 (8-9), 506-516.
- Shojaei, A., Youssefi, K., & Shams Hosseini, H. (2013). A CDA approach to the biased interpretation and representation of ideologically conflicting ideas in western printed media. *Journal of Language Teaching and Research*, 4(4), 858-868.
- Shopova, T. (2014). Digital literacy of students and its improvement at the university. *Journal on Efficiency and Responsibility in Education and Science*, 7(2), 26-32, doi: 10.7160/eriesj.2014.070201.
- Tomlinson, J. (1991). *Cultural imperialism: a critical introduction*. London: Continuum.
- Van Dijk, T. A. (1985). Introduction: discourse analysis as a new cross discipline. In T. A. van Dijk (Ed.), *Handbook of discourse analysis* (pp. 1-10). London: Academic Press.
- Van Dijk, T. A. (1998). *Ideology: an interdisciplinary approach*. London: Sage.

- Van Dijk, T. A. (2001a). Critical discourse analysis. In D. Tannen, D. Schiffrin, & H. Hamilton (Eds.), *Handbook of discourse analysis* (pp. 352-371). Oxford: Blackwell.
- Van Dijk, T. A. (2001b). Multidisciplinary CDA: a plea for diversity. In R. Wodak & M. Meyer (Eds.), *Methods of critical discourse analysis* (pp. 95-120). London: Sage.
- Van Dijk, T. A. (2004). Politics, ideology and discourse. <<http://www.discourse-in-society.org/teun.html>>
- Van Dijk, T. A. (2006a). Ideology and discourse analysis. *Journal of Political Ideologies*, 11(2), 115-140.
- Van Dijk, T. A. (2006b). *Discourse and practice: New tools for critical discourse analysis*. Oxford University Press.
- Van Dijk, T. A. (2007). Critical discourse analysis. <<http://www.hartcda.org.uk/sitebuildercontent/sitebuilderfiles/chapterone.pdf>>
- Van Dijk, T. A. (2008). *Discourse and power*. New York: Palgrave Macmillan.
- Warschauer, M. (2000). Language, identity, and the Internet. In B. Kolko, L. Nakamura, & G. Rodman (Eds.), *Race in Cyberspace* (pp. 151-170). New York: Routledge.
- Willis, P. (1977). *Learning to labour*. UK: Saxon House.

The Representation of Britain in BBC English Learning Website: Promoting Electronic Colonialism

Faezeh Soleimanifard¹
Biok Behnam²
Saeideh Ahangari³

Received: 11/06/2018

Accepted: 31/12/2018

Abstract

The Internet is already an essential element of education in all developed countries and its worldwide educational significance will continue to increase due to its constant technological development, communicative power, and social potential. Internet-mediated English learning has lately attracted both English teachers and learners due to the numerous advantages including the increased accessibility, quick information retrieval, flexibility in the pace of learning, etc. In spite of their popularity, the Internet-mediated English learning materials have rarely been critically analyzed. The present study aimed to critically investigate *LingoHack* lessons of BBC English Learning Website which claims to teach new words and phrases through watching and reading the transcripts of the latest BBC World News bulletin, trying to investigate whether these educational materials were promoting different aspects of electronic colonialism. This is a theory proposed by McPhail (1987) which tries to discover and uncover the colonial goals of multimedia giants produced in the core countries which seek to control the minds of people from the periphery countries. Thus, the lessons that were published from the beginning of the year 2016 to the end of the year 2017 were searched for the key term *Britain* plus its directly and indirectly related items both electronically and manually and 77 out of 270 news articles were found to contain the key terms. The corpus was analyzed by being classified based on their subject matters into three categories: Britain's science and technology (26 news stories), Britain's health and lifestyle (42 news stories), and Britain's politics (9 news stories). Applying Van Dijk's (2004) Ideological Square Model of critical discourse analysis (CDA), the researchers attempted to critically analyze the representation of *Britain* within BBC news lessons in terms of

¹ PhD Student, English Language Teaching Department, Islamic Azad University of Tabriz; F.SoleimaniFard@iaut.ac.ir

² PhD, English Language Teaching Department, Islamic Azad University of Tabriz, (Corresponding Author); b.behnam@azaruniv.edu

³ PhD, English Language Teaching Department, Islamic Azad University of Tabriz; ahangari@iaut.ac.ir

their hidden potential curriculum. Ideological Square Model accounts for the ways discourses represent groups of people in a process of polarization between *Us* and *Them* through: (a) emphasizing information that is positive about *Us*, (b) emphasizing information that is negative about *Them*, (c) de-emphasizing information that is positive about *Them*, and (d) de-emphasizing information that is negative about *Us* (van Dijk, 1998, p. 267). Van Dijk believed in a hierarchy of power in which those who are able to influence and control people's minds can indirectly control their actions through persuasion and manipulation as well. Therefore, his model plus 27 strategies for ideological discourse analysis listed by van Dijk (2004) were suitable for exploring the manipulations applied to the target educational materials in this study. In order to answer the research question, all BBC news video transcripts from *LingoHack* lessons involving the key terms were critically analyzed and noteworthy results were obtained and since the CDA analysis of all these news stories were too long to be included in this article, 6 samples from those presenting the manipulative functions of the target ELT content were discussed in detail. Even before considering CDA analysis, BBC Online appeared to be biased in selecting news video stories as ELT materials which were claimed to be international, while there existed plenty of British stories. The findings for the first category revealed that BBC Internet-mediated lessons have had manipulative purposes in choosing particular news stories and attempting to obtain illegitimate domination through the formation of biased mental models offered by emphasizing positive information about Britain's superior scientific and technological capabilities. Similarly, critical analysis from the second category showed that Britain as a core country also attempted to advertise its own values and norms through selecting biased news articles within health and lifestyle domain which tried to direct the audience's attention toward ideal and high quality living conditions in Britain. Findings from the third category also revealed that Britain was presented positively as a powerful and supportive country in political news stories and that was a true example of promoting electronic colonialism. On the whole, BBC Internet-mediated English learning program was found to promote certain British ideological values, scientific superiorities, and political messages through applying particular discursive structures that tend to describe in-group members in a positive or at least neutral way. Developing such an ideal British mentality in English learners was on the basis of a hidden curriculum which tried to promote a new kind of colonialism. So, as McPhail's (2006) Electronic Colonialism Theory postulates, long term exposure to these English learning materials would threaten individuals' perception of their identity and culture and disseminate British norms and values. Therefore, the Website users need to be conscious of the secret threats of the Internet technology and develop critical view in order to be wise autonomous learners. The researchers also have to closely investigate the one-way flow of media messages from the core to the peripheral countries, including online English educational materials and the purposes of the producing nations as well as the influences on receiving nations.

Keywords: Internet-Mediated English Education, Electronic Colonialism Theory, Hidden Curriculum, Critical Discourse Analysis, Van Dijk's Ideological Square Model.